

Surprize
tropicale

Expediție într-un
crater submarin

Doriți
un monstru ?

PROLETARI DIN TOATE TĂRILE, UNIȚI-VĂ!

Veac nou

ORGAN AL CONSILIULUI GENERAL A.R.L.U.S.

DIN SUMAR:

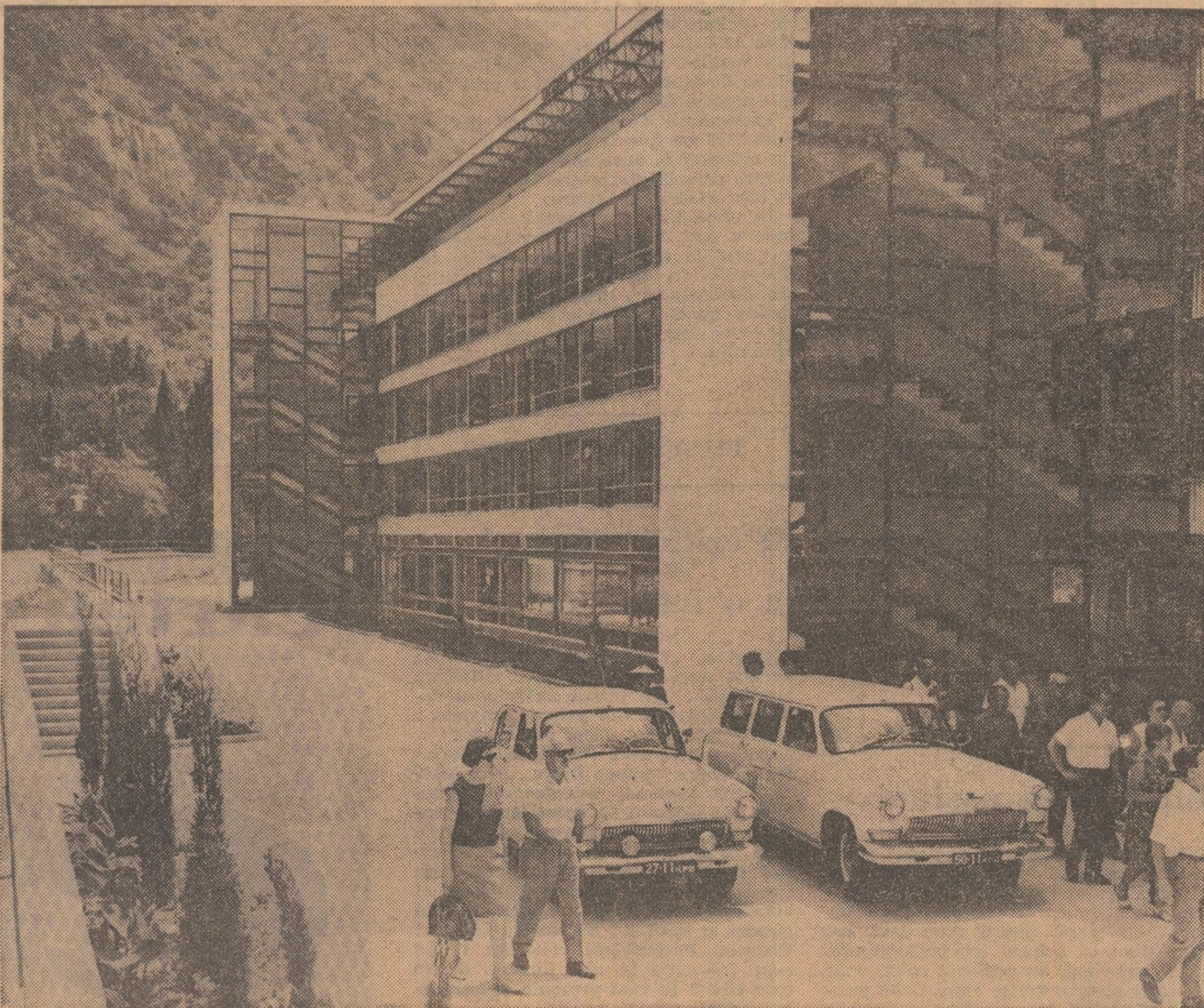
De la Gorgo cea isteată
la calculatoarele
electronice

Concediul și
„revoluțiile“ din familie

În plină stagiune estivală, pe țărmul Balticei...

Foto : I. Berliner

...Și în Crimeea

Foto : V. Maștikov

Virtuozul
și cucuvaia

Giganții,
rudele noastre
timide ?

ANUL XXIV

31

(1220)

2 august 1968

12 pagini,
1 leu

Irakli Ociauri : Păstorul și taurul

(Gravură pe metal)

JURNALUL UNUI CHIRURG

Studiul psihologic

...După părerea mea, primul contact dintre medic și pacient seamănă cu prima apariție a actorului pe scenă. Dacă între acesta din urmă și spectatori nu se stabilește o legătură invizibilă, oricât de talentat ar fi, el nu va mai reuși să transmită publicului semnificațiile rolului pe care îl interpretează. Același lucru se întâmplă și cu medicul la primul lui contact cu un pacient. Poți să fii un specialist strălucit, dar dacă nu stabilești un contact psihic cu bolnavul, îți îngreunezi foarte mult mistuna. Și invers, înțelegerea psihică îl ajută foarte mult pe doctor.

Îată și un exemplu din practica mea de chirurg, pe care mi l-am fixat în amintire ca pe un studiu psihologic.

Intr-o zi, s-a prezentat la spital o bolnavă de patruzeci și nouă de ani, a cărei stare impunea o intervenție chirurgicală serioasă și urgentă. Chiar în clipa aceea am fost chemat grabnic în sala de operație și a trebuit să o las singură cu gândurile ei negre. Mi-am dat seama că nu reușisem să stabilesc contactul psihic necesar și mi-am propus să o fac când aveam să o examinez mai de aproape.

După două zile mi-am vizitat special pacienta și am avut cu ea o convorbire amicală. Cu acest prilej am aflat că e de mult căsătorită, de douăzeci și șapte de ani, dar că relațiile cu soțul ei erau, de la un timp, reci și că acest lucru o dorea foarte mult.

In aceeași zi mi-a făcut o vizită soțul, un bărbat îngrijit, bine ras și bine îmbrăcat, cu părul ușor brunat.

— Bună ziua, Dumneavoastră știți doctorul Șnaper? Soția mea e în secția dumneavoastră? V-aș ruga să-mi spuneți și mie de ce boală suferă.

I-am spus că o suspectez de o afecțiune a glandei mamare.

— Spuneți-mi, vă rog, chiar dumneavoastră o s-o operați?

— Da.

Mi-a mulțumit politicos și a dat să plece.

L-am reținut câteva clipe și i-am spus că vreau să-l rog ceva:

— De fiecare dată când o să vă vizitați soția, să-i aduceți flori.

M-a privit mirat, chiar nemulțumit și m-a întrebat:

— Ce legătură are asta cu operația?

— Foarte mare legătură, i-am răspuns, repetându-i rugămintea.

A ridicat din umeri și a plecat.

Eram în perioada de studiere a bolnavei. În tot acest timp constatam bucuross că pe noptiera pacientei mele erau totdeauna flori proaspete. Intr-o zi, bolnava m-a întrebat, sfioasă:

— Spuneți-mi, domnule doctor, nu știți ce s-a întâmplat cu soțul meu? Până acum nu-mi aducea niciodată flori...

I-am răspuns zîmbind:

— Florile sînt un semn de dragoste și respect.

Pregătirea pre-operatorie era pe sfîrșite, cînd bolnava s-a apropiat de mine și mi-a mărturisit tristă:

— Domnule doctor, o să-mi tăiați un sîn, asta o să-mi schilodească trupul, și eu care îmi doream așa de mult o rochie neagră. A lăcut o clipă, apoi a adăugat: cîndva, soțul mi-a făgăduit un material pentru o astfel de rochie.

Am încercat, pe cît mi-a fost cu pu-

tință, s-o îmbărbătez, promișindu-i că o s-o ajut să-și procure o proteză perfectă.

Înainte de operație, soțul bolnavei mi-a făcut o nouă vizită și m-a rugat să-i confirm faptul că o voi opera chiar eu. I-am satisfăcut dorința și i-am spus:

— În legătură cu asta, însă, am și eu o rugămintă: dacă aveți bani cumpărați-i soției dumneavoastră material pentru o rochie neagră.

M-a privit din nou mirat, vrînd să spună că nu înțelege ce importanță poate avea acest material, că mai importantă era operația...

I-am explicat, calm, că rochia poate să aibă o legătură foarte strînsă cu operația iminentă și cu aceasta convorbirea noastră a luat sfîrșit.

În ziua operației i-am spus soarelui să facă bolnavei o injecție calmantă și să o aducă în sala de operație. Auzind dispoziția mea, pacienta m-a rugat să mă apropiez de patul ei. N-aveam timp, dar am simțit că era agitată și că voia neapărat să-mi spună ceva. Ochii îi scînteiau și, spre mirarea mea, nu mi-a pomenit nici un cuvînt despre operație.

— Uitați-vă, domnule doctor, ce material frumos mi-a făcut cadou soțul meu!

I-am spus și eu că e foarte frumos și că culoarea îi vine foarte bine. Bolnava mi-a mulțumit, zîmbînd.

Operația a decurs normal, iar perioada post-operatorie la fel. După tratamentul necesar în astfel de cazuri, femeia s-a reîntors acasă.

Peste trei luni mi-a telefonat și m-a invitat la ea:

— Vă rugăm amîndoi, și eu și soțul meu.

În prima seară liberă m-am dus la adresa indicată. Fosta mea pacientă m-a întâmpinat cu nespuse căldură. Purta rochia neagră. În casă erau flori peste tot.

În absența, de o clipă, a soțului, pacienta mi-a șoptit:

— Știți, domnule doctor, ne-am împăcat și acum trăim din nou bine. Vă mulțumesc pentru tot!

Am felicitat-o și m-am simțit nespuse de bucuross că studiul meu psihologic avusese urmări fericite.

Lev Șnaper

BIBLIOFILIE

Între două pasiuni

Pe Nikolai Pavlovici Smirnov-Sokolovski moscovitii l-au urmărit pe scena estradei aproape patruzeci de ani. Printre sutele de spectatori ce-l aplaudau seară de seară, puțini erau însă cei care știau că actorul lor preferat era, în același timp, un pasionat colecționar de cărți și manuscrise rare. Doar prietenii apropiați îi cunoșteau această a doua pasiune, pe care o descoperiseră purtîndu-și privirile pe rafturile înțesate de cărți sau ascultîndu-i pove-

știle despre soarta unuia sau altuia dintre volumele ajunse, după multe peripeții, în biblioteca lui. De altfel, aceste povestiri, șlefuite oral de-a lungul anilor, au fost mai apoi așternute pe hîrtie și au apărut, în 1959, sub titlul „Povestiri despre cărți”. Curînd, volumul a devenit, la rîndu-i, o raritate bibliofilă, pentru pasiunea dovedită de povestitor în nararea existenței, se poate spune dramatice, a multora dintre cărțile ce și-au găsit adăpost în biblioteca lui.

Colecția acestui pasionat vîntor de cărți rare cuprinde, printre altele, reviste satirice ruse din secolul XVIII, volume cu autografele lui Gogol, Krilov, Saltikov-Șcedrin, Cehov, Pușkin etc.

Un volum foarte prețios poartă titlul „Versuri needitate în Rusia”. Autorul: Pușkin. Cartea a fost tipărită în 1908, la Moscova, și cuprinde fragmente din „Gavriliada”, „Andrea Chénier”, precum și alte versuri și epigrame. Titlul volumului era menit să înșele vigilența poliției țariste și să-l aperse pe editor de consecințele apariției unor versuri considerate de oficialitățile vremii drept subversive. Precauțiunile au fost, însă, de prisos. Poliția a reușit să confişte întreg tirajul și doar un singur exemplar a fost păstrat de proprietarul tipografiei.

Printre cărțile rare ale acestui bibliofil se află unele ce-și datorează valoarea faptului că au văzut lumina tiparului chiar în timpul vieții autorilor respectivi. Volumul lui A. Radișev, „Călătorie de la Peterburg la Moscova” poartă data 1790 și nu-i exclus ca exemplarul din vestitul poem al lui Pușkin, „Evgheni Oneghin”, să fi trecut prin mîinile autorului.

Exemplarul din „Revizorul” purtînd data 1836 are înscris pe pagina de gardă un autograf al autorului cu o dedicație pentru primul interpret al lui Illestakov — Nikolai Grigoric Diuru.

În viață fiind, pasionatul colecționar care a fost N. P. Smirnov-Sokolovski a lucrat la alcătuirea unui indice bibliografic în două volume, cu titlul „Biblioteca mea”. Primul volum a fost tipărit imediat după moartea lui. La cel de al doilea lucrează acum soția decedatului.

PUNCTE DE VEDERE

10 critici răspund la o întrebare

Revista „Literaturnaia Gazeta” s-a adresat unui număr de zece critici cu întrebarea: „Ce poezii apărute în revistele literare din prima jumătate a anului 1968 v-au plăcut mai mult?”

Zece critici, zece răspunsuri diferite, așa cum era aproape firesc... Doar poemul lui Alexandr Tvardovski „Amintirea lui Gagarin” a intrunit două voturi: ale lui Valeri Dementiev și Beko Jgherti. Ambii critici au remarcat suflul popular al poemului, sinceritatea simplității lui, tragismul optimist al viziunii poetului la moartea acestui pionier al secolului XX care a fost Iuri Gagarin. Preferințele celorlalți critici s-au îndreptat în alte direcții, dintre care citeva le vom prezenta și cititorilor noștri.

Evgheni Osetrov, de pildă, și-a manifestat preferința pentru ciclul „Zile de toamnă” al poetului Mihail Isakovski,

o veche cunoștință a publicului românesc. Criticul a remarcat caracterul elegiac al ciclului și l-a îndrăgit „Pentru ireproșabila tehnică a versului, atît de melodios în sunetul lui...” În notele elegiace ale poemelor, Evgheni Osetrov a văzut profunzimea, curajul și generozitatea autorului.

Vadim Kojinov a semnalat existența în lirica sovietică contemporană a unui grup de poeți ai „satului”, cu o creație în mare măsură stilizată. Kojinov a ales, însă, versurile lui Nikolai Triapkin și Nikolai Rubțov, care, ținînd de aceeași familie de poeți ai „satului”, se remarcă prin franchețea nestilizată a versurilor lor.

Poetul Igor Șkliarovski a intrunit sufragiile criticului Alexandr Mihailov, care și-a susținut preferințele astfel: „Mi se pare că Igor Șkliarovski a aflat unitatea organică dintre experiențele civilizației contemporane și sentimentul naturii primare, realizare ce nu se întâlnește la alți poeți care trăiesc chinuțoarea discordie dintre aceste două fenomene...”

Gusturile criticului lituanian Ricardas Pakaliniškis se îndreaptă spre poezia ce nu este amenințată de efluvia retorice. De aceea el a atras atenția asupra versurilor lui Oiar Vațietis, pentru liniștea ce o degajă, „liniștea desăvîrșită a unor mișcări sufletești nemijlocite”.

În sfîrșit, criticul uzbek Ibrahîm Gafurov și criticul armean Aram Grigorian au ținut să remarce cîteva dintre producțiile apărute în republicile sovietice respective. Primul, versurile Zulfiei, cu jocurile lor neașteptate de umbre și lumină, cel de al doilea producțiile unor poeți ca Amo Șaghian și Paruir Sevak.

BLOC-NOTES

Gînduri și imagini

— Pomicultura educă optimismul și credința în nemurire; nu sîdești un pom fără a fi convins că îi vei culege roadele.

— Planuri. O noapte în Donbass, cu multe jerbe de foc. Focurile haldelor de cărbuni — drumuri spre cer.

— Dașa. S-a îndrăgostit de Viktor. El nu și-a dat seama. Dînsa l-a iertat și a încercat să și-l apropie. Dar Viktor s-a incurcat în tot felul de „istorii”. Ea l-a muștrat (la început geloasă, apoi scîrbîtă).

Îl mai iubea totuși, ca o mamă pe un fiu nereușit. Odată, beat fiind, s-a dus la ea. Dașa l-a respins.

— De asemenea dragoste n-am nevoie.

Mai tîrziu, s-a întors treaz, dar ea l-a respins din nou.

Dașa a început să cultive un fel de ascetism.

Apoi și-a terminat facultatea și a plecat.

Privea dragostea cu gravitate.

Dar Viktor știa acum că o iubește pe Dașa și niciodată nu va mai iubi pe altcineva.

Se ducea des s-o vadă, ajutînd-o pe ea și pe alții. Relațiile lor deveniră prietenești și acum era greu, foarte greu, să mai treacă în alt registru.

Viktor începu să se teamă: dacă și aceste relații ar lua sfîrșit...

— În zborul rațelor sălbatice deslușesc un ce feminin, vibrant și trist.

Boris Gorbatov

LA ORDINEA ZILEI

Aristotel
și problema apei

Peninsula Mangîșlak este — în Kazahstan — un întins pustiu torid care se infundă în Caspica sărată. Uneori, geologii îl compară cu o carte groasă întrucît puțurile pe care le forează străbat pînă la 20 de straturi petrolifere și gazeifere. În cițiva ani, Mangîșlak va produce circa 80—100 de milioane tone de petrol pe an. Dacă are, însă, mult petrol, e cu desăvîrșire lipsit de apă.

Pentru a situa mai bine importanța apei în economie, putem cita trei cifre: spre a obține o tonă de griu pe un sol irigat e nevoie de 1500 metri cubi de apă; pentru o tonă de orez, 4000 metri cubi; pentru o tonă de bumbac, 10000 metri cubi de apă. Uniunea Sovietică are mari resurse de apă potabilă, dar repartizate extrem de inegal: 80 la sută din cursurile de apă se află în Siberia și Extremul Orient, ținuturi locuite de numai 11 la sută din populația țării. Kazahstanul este una din regiunile care suferă cel mai mult din pricina lipsei de apă. Încît, la Mangîșlak, apa e cel puțin la fel de prețioasă ca petrolul.

După descoperirea acestuia, s-a construit o cale ferată de 900 km. lungime, au început să se ridice orașe. Nevoile de „aur străvezii” au fost cîtva timp acoperite de apele subterane ale masivului nisipos Sauskan, aduse prin conducte. Dar în felul acesta nu puteau fi satisfăcute necesitățile unui oraș ca Șevcenko (40000 locuitori), capitala peninsulei; era nevoie de prea multă apă, iar distanțele erau enorme.

Încă acum mai bine de două mii de ani, Aristotel a observat că „apa sărată, cînd e transformată în vaporii, nu mai redevine apă sărată atunci cînd se condensează”. Această proprietate a fost pusă în valoare și de specialiștii sovietici după ce mai întii, pe un poligon de încercare, au experimentat tot felul de metode.

Apa sărată a Caspicei e adusă direct într-un condensor unde, încălzită, se eliberează de oxigen și de celelalte gaze pe care le conține. După care trece, succesiv, în cele patru blocuri ale unui evaporator. Fiecare bloc este de fapt

un alambic cu baterii care face să scadă cheltuiala de căldură necesară pentru evaporarea apei. După distilare, vaporii se transformă în apă distilată cuprinzînd numai 0,02—0,05 grame de sare la litru, în loc de 14 grame cît are apa Caspicea. Dar nici această apă distilată nu poate fi încă băută; e fadă și are un gust neplăcut. Înainte de a fi trimisă în conducte, e amestecată cu apă puțin sărată extrasă din puțuri locale. Apoi amestecul trece printr-o stație de preparare a apei potabile unde e defluorizat, clorurat, filtrat și trecut prin paturi de marmură sfărîmată spre a fi îmbogățit în calciu. În sfîrșit, apa Caspicea poate fi băută!

Actualele instalații produc 14000 metri cubi de apă pe zi. Dar în 1970 orașul Șevcenko va avea 100000 de locuitori. În plus, în peninsula se mai construiesc și alte orașe și așezări muncitorești, încît se crede că într-un viitor foarte apropiat populația Mangîșlakului va ajunge sau chiar va trece de un milion de locuitori. Dacă s-ar valorifica mai departe principiul lui Aristotel, ar fi nevoie de un număr prea mare de instalații și apa n-ar fi de ajuns de ieftină pentru a putea fi utilizată la irigarea ogoarelor, livezilor, grădinilor de legume.

De aceea, la Șevcenko se construiește acum primul combinat atomic din lume pentru desalinizarea apei de mare și producerea simultană de energie electrică și de... combustibil nuclear. Căci reactorul cu neutroni rapizi va transforma uraniul natural 238 într-un prețios combustibil, plutoniul 239. Aproape un „perpetuum mobile”!

MIINE, ÎN EXPLOATARE

Tare ca fierul,
iute ca oțelul...

Titanul a fost decretat metalul viitorului. De fapt el a și vădit o seamă de caracteristici superioare. Ca rezistență, de pildă, nu poate fi întrecut nici de oțelurile tratate termic. În același timp, e de aproape două ori mai ușor decît oțelul. Nu-i greu de înțeles însemnătațea acestor proprietăți pentru construcția de poduri, de avioane sau de rachete. Temperatura de topire a titanului este superioară oricărui alt metal. În sfîrșit, titanul e atacat foarte puțin de oxidanți. În această privință numai platina poate concura cu el. Dar pentru ca să poată înlocui fierul, prețul lui de cost trebuie să scadă mult, iar producția să sporească pînă la nivelul celei de fontă și oțel.

În momentul de față se cunosc cîteva varietăți de minereu de titan. Pentru industrie, de mare interes sînt, însă, mai ales zăcămintele aluvionare. Acestea au un avantaj indiscutabil asupra altor zăcăminte: pentru exploatarea lor nu e nevoie de cheltuieli suplimentare la sfărîmarea rocii. Cele mai bogate zăcăminte aluvionare de titan se găsesc în India, Australia, Brazilia, S.U.A. (statul Florida), regiuni cu climă tropicală și scaldate de ape oceanice. În aceste țări, în preajma țărmului există masive muntoase de natură vulcanică alcătuite din roci cu conținut de titan. Clima tropicală contribuie la sfărîmarea și eroziunea rocilor, iar valurile oceanice îi continuă „opera” sortînd nisipul și separînd zăcămintele aluvionare de titan. Iată de ce acestea din urmă iau naștere aproape văzînd cu ochii.

Și pe teritoriul sovietic, mai exact în Kazahstan și Siberia, au existat într-un trecut foarte îndepărtat condiții simi-

lare. De aceea, în aceste regiuni acționează acum numeroase echipe de geologi care caută metalul viitorului. Acum cîteva decenii, asemenea căutări ar fi fost lipsite de sens, întrucît exploatarea titanului implică consumuri mari de energie care, atunci, lipsea aproape cu desăvîrșire în Siberia.

În Kazahstan, geologii urmăresc trei țeluri: să descopere aluviuni cu conținut mare de titan, să găsească zăcămintele cu cele mai mari rezerve, în sfîrșit, să le descopere pe cele aflate la cele mai mici adîncimi.

CE SE DISCUTĂ

La -365 de metri

Un nou record mondial de scufundare a fost stabilit la Marsilia, dar... pe uscat, într-un cheson în care se creează o suprapresiune corespunzătoare diverselor adîncimi submarine.

O astfel de experiență nu are răsunetul primelor ieșiri în Cosmos, deși este tot atît de periculoasă și reclamă neobișnuit de mult curaj și sînge rece din partea celor ce i se supun. Căci observatorii care o conduc din punct de vedere tehnic, ca și cei care provoacă și înregistrează reacțiile „cobailor” umani sînt neputincioși în caz de accident.

Chesonul constă dintr-un cilindru vertical cu pereții de oțel de 10 cm groșime. Cabina din interior are diametrul de numai 2,20 m, cam puțin pentru cei doi oameni care au ocupat-o 46 ore: Ralph Brauer, profesor de fiziologie și René Veyrunes, inginer. De aceea în „expediție” nu se ia decît strictul necesar: cîte un sac de dormit și o saltea pneumatică, o carte. Hrana și băutura se limitează la fructe, miere, lapte concentrat, limonadă, ceai, eventual brînză, ouă tari, ciocolată. În cabină se mai află un mic aparat de reanimare, medicamente și doi cilindri de material plastic transparent care conțin săruri; unul curăță atmosfera de bioxidul de carbon în exces, iar celălalt menține o umiditate suportabilă. Pe perete sînt fixate: un „profundimetru”, un manometru, un ceas și un mînunchi de fire care se adună într-un singur cablu asigurînd legătura cu exteriorul. Prin viu grai nu se poate comunica, căci vocea nu se mai aude după 300 m adîncime; rămîn deci gesturile, cuvintele mîzgălite pe o bucătică de hîrtie, codurile cifrate.

„Coborișul” a fost efectuat foarte rapid: în două ore voluntarii au ajuns la adîncimea de 360 m, adică la recordul stabilit tot de ei, în aceleași condiții, la începutul lunii iunie. În urma unei scurte discuții, cei doi medici supraveghetori au hotărît să continue încet coborîrea, dar, după încă 5 m, și-au dat seama că atinseseră limita admisibilă și au oprit experiența. De altfel, și participanții direcți ridicaseră degetul mare în sus, semn că cereau să fie readuși la suprafață. Drumul în sens invers a durat infinit mai mult: în patru ore au revenit la -240 m și în alte 40 pînă la -100 m, unde s-au „mutat” într-un cheson orizontal mai mare și mai confortabil cu care au făcut trei zile pînă la „suprafață”. Cei mai lungi trebuie să li se fi părut, însă, ultimii 5 m, pentru care au avut nevoie de 5 ore!

Scufundarea implică două pericole devenite clasice — beția adîncurilor și apariția bulelor de gaze în sînge — care au putut fi conjurate. Mai jos de 300 m însă, s-au constatat alte două tulburări importante: tremurături și contracții musculare putînd merge pînă la convulsii, ca și o somnolență foarte accentuată, însoțită pe la 350 m de modificări ale electroencefalogrammei. În experiența relatată, din primul grup

nu s-au înregistrat decît „bătăi” ale pleoapelor; specialiștii pun ameliorarea pe seama creșterii proporției de azot (de la 2,5 la 4 la sută) din amestecul respirator, acest gaz avînd un efect calmant. În schimb, somnolența a mers accentuîndu-se. Cînd li s-a cerut să se apuce de nas sau să-și împreuneze degetele arătătoare, subiecții au răspuns la comenzi, dar făcînd un efort vizibil. „La această adîncime — a spus apoi prof. Brauer — se petrec lucruri bizare în creier. Înainte de a merge mai departe, va trebui să le înțelegem...” La -365 m, subiecții ajunseseră atît de adormiți și desfigurați de oboseală, încît experiența a fost oprită, cu atît mai mult cu cît se aflaseră cele dorite.

Omul poate supraviețui la adîncimi de peste 300 m, dar nu mai poate munci. Ceea ce înseamnă că nu se pot prevedea încă sanțiere submarine mai jos de 250 m. Cel puțin pentru moment căci s-ar putea ca neașteptat de curînd, în septembrie, această concluzie să nu mai fie valabilă. Într-adevăr, prof. Brauer și ing. Veyrunes se pregătesc pentru o nouă premieră, o scufundare adevărată pînă la 300 m,

Evgheni Morozov

MERIDIANE

Diviziunile
de la Capătul lumii

În peninsula Iamal există două mijloace de transport: cel mai modern, avionul, și unul din cele mai arhaice, renii.

Anotimpurile sînt și ele în număr de două: iarna și vara. (Primăvara și toamna nu pot fi luate în considerare, fiind mult prea scurte). Tractoarele se avîntă cutezătoare pe gheața golfului Ob, remorcînd săniî încărcate cu 5—6 tone de mărfuri, pînă pe la mijlocul lui iunie.

Cele douăsprezece luni ale anului mai pot fi apoi divizate în două și după alt criteriu: timp de șase luni e stăpînă ziua polară, în celelalte șase domnește noaptea polară. Dar și oamenii pot fi împărțiți în două categorii, după înțelepturile lor: pescarii și crescătorii de reni.

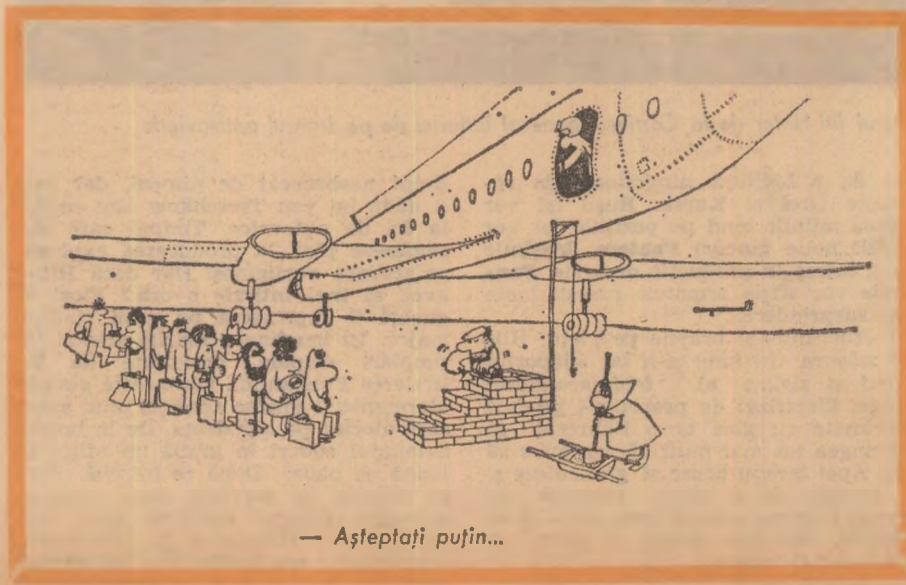

A sosit avionul... pornesc renii

Așa stau lucrurile în peninsula Iamal, denumire care în limba nenetă înseamnă „Capătul Pămîntului”. Teritoriul peninsulei e cam cît Anglia, dar populația e numai de vreo zece mii de locuitori: 5402 nenetă, 212 hanți, 82 komi, 2 seikupi (un foarte mic popor nordic), iar restul ruși, ucraineni, bieloruși, tătari și reprezentanți ai altor naționalități.

În marea majoritate a cazurilor, locuitorii băștinași sînt nomazi; aproape unicii sedentari sînt învățătorii și crescătorii de vizoni, vulpi argintii și albastre. Din loc în loc, întinsurile peninsulei sînt brăzdate de turme de reni. Chiar și din avion se poate vedea cum pămîntul a fost scurmat de micile lor copite, căci renii trebuie să-și caute hrana sub o crustă dură de gheață. Cînd au mîncat totul într-un loc, se mută în altă parte. Nenetul își desface cortul, îl încarcă în sanie și urmează turma.

De la o bucată de vreme, în ținut a început să răsună tot mai frecvent cuvîntul „petrol”. După cîte afirmă geologii, subsolul peninsulei ar ascunde cantități fabuloase. De aceea se și vorbește tot mai insistent despre sprijinul pe care trebuie să-l primească acești cercetători ai adîncurilor și despre amenajările necesare spre a se oferi fie și un minim de confort acestor oameni care și-au părăsit orașele și casele lor animați de un autentic spirit de pionierat.

— Așteptați puțin...

Tainele celui de al doilea război mondial (IV)

AGENTUL
DUBLU
HANS GISEVIUS

După capitularea Franței, amiralul Canaris izbuteste să trimită în Elveția un om de încredere, pe Hans Berndt Gisevius, pentru ca în felul acesta să poată ține mai ușor legătura cu serviciile secrete anglo-americane. Gisevius stabilește legătura cu Allan Dulles, șeful agenturii C.I.C. din Elveția, pe care-l pune la cumpănat în planurile opoziției militare din Germania.

— O, nu. Cu cât mai repede cu atât mai bine. În timp ce rușii n-au obținut încă nici o victorie notorioasă, e momentul cel mai potrivit pentru înălțarea lui Hitler și încheierea păcii. În felul acesta barăm drumul bolșevismului în Europa.

— Nu e chiar atât de simplu, domnule Gisevius. Când urmează să aibă loc atentatul?

— De pe o zi pe alta. „Coniacul“ a și fost expedit la cartierul general al lui von Klüge. Imediat ce Führerul va sosi la Smolensk...

Două sticle de coniac
neconsumate

Pe aeroportul din Smolensk pregătirile pentru zbor erau terminate. Numai Hitler mai trebuia să vină, dar el se lăsa așteptat. Se afla la cartierul general al feldmareșalului Klüge, comandantul grupului de armate „Centru“ de pe Frontul de răsărit, și nimeni nu știa cât avea să mai dureze lunga lor convorbire.

Pe cerul primăvărat zburau avioane de vânătoare care apărau aerodromul. Era senin, dar sinopticienii anunțaseră că dintr-o oră într-alta vremea se putea schimba. La fiecare cinci-sprezece-douăzeci de minute meteorologul de serviciu comunica prognoze îngrijorătoare: se aștepta să ningă. Pilotul șef dădea semne de nervozitate. Încălzise de câteva ori motoarele aparatului „Condor“, le oprise și apoi iar le pusese în mișcare. Dar Hitler continua să se lase așteptat.

Îngrijorarea sinopticienilor se transmisese și echipajului avionului și-i cuprinsese pe toți cei de pe aeroport. Soldații din garda de onoare se schimbau de pe un picior pe altul. Șeful gărzii personale a Führerului scruta nerăbdător drumul. În sinea lui era neliniștit și generalul von Treschkow care se plimba în sus și-n jos pe zăpada bătătorită ce începuse din nou să înghețe. Dezghețului din ajun îi urma acum un geruleț strașnic.

Șeful statului major al grupului de armate „Centru“ avea însă mult mai multe temeuri de neliniște și enervare decât sinopticienii sau piloții. Conjunctura din ultima vreme făgăduia sorți de izbândă atentatului pus la cale de militari împotriva lui Hitler. Generalul von Treschkow trebuia să plece împreună cu Führerul la Berlin spre a prezenta un raport lui Zeitzler, șeful marelui stat major al Wehrmachtului. În ultimul moment, însă, sub un motiv oarecare, cit mai convingător evident, generalul urma să renunțe la călătorie. Totul fusese minuțios pregătit. Bagajul lui von Treschkow fusese urcat la bordul avionului, inclusiv lada cu coniac: douăsprezece sticle, între care două complet diferite deși aparent nu se deosebeau de loc de celelalte.

Mecanismul de ceasornic al mașinii infernale și fusese pus în funcțiune și se apropia implacabil de deznodământ... Peste o oră și un sfert, în văzduh se

explozie și avionul Führerului se urfă o catastrofă din-înainte. Căci, cunoscută și imposibil de înțeles, rămâne o oră și un sfert... Ba nu, acum peste mai puțin... o oră și zece minute. Von Treschkow își privi îngrijorat ceasul. Ah, de s-ar ridica mai repede în văzduh avionul ăsta!...

Între timp, în adăpostul blindat al comandantului grupului de armate „Centru“ era pe cale să se încheie convorbirea dintre Hitler și feldmareșalul Klüge. Hitler își expunea planurile. După înfrângerea de la Stalingrad trecuse mai bine de o lună. Armata a VI-a, care în momentul încercuirii de către ruși avusese un efectiv de circa trei sute de mii de ostași, fusese complet distrusă. Posturile de radio sovietice comunicaseră că la Stalingrad fuseseră capturați nouăzeci de mii de prizonieri, iar de pe câmpul de luptă fuseseră ridicați și înmormintiți o sută patruzeci și șapte de mii de militari germani. Rușii capturaseră o mie cinci sute de tancuri, aproape șapte mii de tunuri, șaiszeci de mii de mașini... Din păcate, comunicatul corespundea tristului adevăr, dar el, Hitler, nu va aștepta ca rușii să continue ofensiva. Trupele germane vor prelua deci inițiativa și situația se va schimba imediat. Ele

Buncherul lui Hitler de la Cartierul general hitlerist de pe frontul antisovietic

vor da o lovitură nimicitoare în regiunile Orel și Kursk. Rușii își vor mușca mâinile când pe pozițiile lor vor năvăli noile tancuri Pantera. Mașinile au și intrat în producție de serie. Panterele vor sfîșia armatele rusești luate prin surprindere...

Încercându-și brațele pe piept, Hitler măsură în lung și-n lat adăpostul scund și strîmt al feldmareșalului Klüge. Electrizat de propriile-i gânduri exprimate cu glas tare, Führerul se convingea tot mai mult că așa avea să fie... Apoi începu brusc să gesticuleze și se apropie de o hartă atârnată pe perete. Dar n-o cercetă prea mult, ci se întoarse spre von Klüge, îl pironi cu privirea și-i spuse:

— Feldmareșale, pentru această ope-

rație strategică îmi pun mari speranțe în dumneata. Am nevoie de oameni care să-mi ghicească gândurile de la jumătatea cuvîntului... Eu dau planul general, ideea...

Klüge îl întrebă dacă nu socotea oportun să se gîndească la niște poziții de sprijin pe Nipru, pe Berezina și, poate, pe Dvina de vest. Ca să se ferească de surprize, încheie el.

— Nu. N-am timp să mă ocup de toate astea. Eu trebuie să acționez fugar. Coaliția dintre puterile occidentale și ruși nu e trainică; se poate destrăma dintr-o clipă într-alta. Am temeuri să fac o asemenea afirmație.

Hitler nu binevoi să-i explice feldmareșalului ce temeuri avea. Nu socotea necesar să-i dezvăluie lui von Klüge asemenea secrete. Feldmareșalul era de acord cu planurile strategice ale lui Hitler. Se gândi că procedase bine când refuzase să participe la acțiunile membrilor „opozității virfurilor conducătoare“ din armată. Starea de spirit a lui von Klüge se schimba în funcție de atitudinea pe care Hitler o avea față de el, în funcție de succesele și de insuccesele înregistrate pe Frontul de răsărit.

În cele din urmă Führerul, însoțit de feldmareșal, sosi la aerodrom. Mai întâi intenționase să plece direct la Berlin, dar în ultimul moment se răzgîndise și hotărîse să treacă mai întâi pe la cartierul lui general din Prusia.

Puțin timp înainte de sosirea lui Hitler pe aerodromul din Smolensk, pe pista de zbor se petrecuse un lucru, e

de îngrijorată? Schlabrendorf era ofițer de legătură la cartierul general al Wehrmachtului. Participant la opoziția militară, era la curent cu pregătirea atentatului. De generalul von Treschkow îl lega o veche și strînsă prietenie.

Schlabrendorf își desfăcu din mers geanta, scoase un pachet și îl înmîină șefului statului major. Cum în jur era multă lume, ofițerul de legătură se comportă strict oficial. Erau niște acte de serviciu pentru care n-ar fi fost cazul ca aducătorul să fi călătorit cu un avion special, dar von Treschkow își dădu seama că se întimplase ceva important, neprevăzut. Cei doi se traseră la o parte. Schlabrendorf îi spuse în șoaptă:

— Amiralul Canaris mi-a cerut să-ți comunic că operația trebuie amînată cu orice preț. Am crezut că n-am să izbutesc să ajung la timp...

— Acum e prea tîrziu, răspunse von Treschkow privind și ceasul. Führerul trebuie să sosească dintr-o clipă într-alta... Avionul a fost pregătit de mult. Nu mai pot face nimic. E prea tîrziu. Peste patruzeci și cinci de minute se va produce explozia.

— În nici un caz nu trebuie să se întîmple. Amiralul Canaris mi-a spus să împiedicăm cu orice preț atentatul.

În cele din urmă von Treschkow luă o hotărîre disperată:

— Trebuie scos din funcțiune mecanismul — îi spuse el ofițerului de legătură. Să mergem! Ai să pleci cu avionul în locul meu. Știi cum trebuie să procedezi.

Cu o săptămînă în urmă, Fabian von Schlabrendorf fusese cel care transportase la Smolensk coniacul cu pricina. Cunoștea bine mecanismul de funcționare al mașinii infernale: era de ajuns să răsucești dopul și mecanismul se oprea. Cei doi se apropiară de șeful gărzii personale a lui Hitler.

— În locul meu va pleca Fabian von Schlabrendorf — spuse von Treschkow acestuia. Eu trebuie să rămîn la Smolensk. Am o misiune urgentă. Vă cunoașteți?

— A, desigur — răspunse șeful gărzii. — Se întîlniseră de multe ori la cartierul general al lui Hitler, căci Schlabrendorf făcea parte din anturajul Führerului. — Mă tem însă că va trebui să întîrziem, observă el.

Sosirea lui Hitler pe aerodrom întreprinsese discuția. Führerul se îndreptă grăbit și sigur de sine spre avion. Motoarele începură să duduie și aparatul se ridică în văzduh. După ce avionul luă direcția stabilită, Schlabrendorf se adresă pe un ton amical șefului gărzii:

— Ce părere aveți, n-ar fi bine să bem un păhărel de coniac? — Era hotărît să meargă la risc — Generalul von Treschkow mi-a dat mină liberă, îl pot folosi cum vreau. E ambrozie, nu coniac.

Șeful gărzii privi pieziș spre ușă. Hitler se instalase împreună cu aghiotantul lui și cu câțiva generali în salonul din față, izolat de restul avionului. Se vedea că discutau aprins.

— Mă rog, un păhărel. Am înghețat cumplit pe aeroport.

Schlabrendorf se îndreptă spre compartimentul cu bagaje. Zări imediat lada cu coniac și gîturile sticlelor ieșite în afară. Scoase o sticlă dintr-o extremă a lăzii și răsuci pe neobservate dopurile altor două.

— Grozav coniac! — exclamă el când se înapoie la loc. În sănătatea dv! Atentatul împotriva lui Hitler, din martie 1943, n-a mai avut astfel loc. Era al treilea atentat care nu avea loc.

I. Korolkov

(Va urma)

Anna Karenina văzută cu ochii de astăzi

Mărturisesc că aflind despre o nouă ecranizare a „Annei Karenina” am avut o stringere de inimă și apoi o sumă de îndoieli. În primul rând, pentru că cinematografia universală ne-a dat până astăzi puține prilejuri să admirăm ecranizări ale unor capodopere clasice realizate la valoarea originalului. În al doilea rând, pentru că am înțeles sentimentul spectatorului care, cunoscând originalul, începe să caute dacă în film sînt cuprinse toate elementele cărții și raportează situațiile și eroii de pe ecran la imaginile pe care și le-a construit cîndva în propria sa conștiință. În al treilea rând, mă contraria alegerea făcută pentru interpreta rolului Annei, Tatiana Samoilova — Veronica din „Zboară cocorii”, parcă ruptă din viața noastră de astăzi, actriță nervoasă, inegală, contradictorie... Ce are ea comun cu enigmatică și incendiara Anna? Desigur, aci eram prizonierul amintirilor de altă dată. Chipul Annei era dominat de imaginea creată de Greta Garbo în filmul mut realizat de Edmund Goulding în 1928, iar apoi, tot de ea, în sonorul din 1936 făurit de Clarence Brown. Imi mai stăruia în minte interpretarea nepieritoare a Allei Tarasova, realizată în 1937 la Teatrul Academic de Artă din Moscova, în regia lui V. I. Nemirovici-Dancenko, devenit un fel de model, o „normă” în abordarea capodoperei tolstoiene. De patru ori am văzut-o pe scenă și de două ori în filmul-spectacol. M-am obișnuit cu Anna ei impunătoare, dominînd scena, Anna unui sbucium și a unei suferințe cumplite, rusoaică pur sînge, frumoasă și puțin declamatorie pe care o admirai mereu fără să uiți că Tarasova o joacă, o interpretează. Părea că marea actriță spusese ultimul cuvînt.

De altfel, proaspăta apariție a „Annei Karenina” pe ecranele sovietice a și stîrnit discuții înverșunate. Contradictorii. Polemice. Cu participarea specialiștilor. Dar și a publicului larg. Căci creațiile valoroase n-au fost nicicînd primite într-un consens dulceag de acord unanim. Dar cine are dreptate în noianul de pro și contra, de aprobări categorice și de negări nu mai puțin hotărîte?

Am intrat de aceea în sală cu inima zvîcnind. Și iată, luminile se sting. Pe ecran se trezește Stiva Oblonski. Beatitudinea se transformă în spaimă. Și iată gara. Anna flecărînd, plină de intensă bucurie de a trăi. Și iată accidentul... Pe măsura desfășurării acțiunii, tensiunea crește în ritm sacadat. Treptat uiți discuțiile, uiți de romanul citit și răsцитit, te părăsesc toate prejudecățile... Și nu mai rămîne decît Anna. Fermecătoarea, pasionată, curajoasă Anna în magnifica ei dragoste arzînd ca o torță, în zbuciumul ei fără seamăn, în marea ei înfruntare cu societatea rînduită în așa fel încît să calce omul în picioare, să-i distrugă demnitatea.

Noul adus de scenariul lui A. Zarhi și V. Katanian este, în primul rînd, curajul de a nu fi robul romanului. Este cu neputință să ecranizezi 239 de capitole. Și nici nu este nevoie. Pentru că filmul nu se vrea ilustrație la roman, ci o operă de sine stătătoare, realizată cu mijloace artistice proprii, specifice cinematografului. El ne conduce pe urmele destinului Annei fără să respecte litera, dar adînc în spiritul marelui Tolstoi. Poate tocmai de aceea lipsește din film frații lui Levin, poate că toc-

mai de aceea nu asistăm la discuții filozofice, poate că de aceea lipsește și ultima parte a romanului. Satul apare fugitiv, ca și marea sbucium al lui Levin, legat de căutările sale utopice de ordin social. Căci autorii și-au propus în mod deliberat să înfățișeze mai cu seamă dragostea omenească, considerată ca o manifestare superioară a vieții noastre în ceea ce are ea mai frumos, mai gingaș, mai uman, dragostea plină de poezie, de puritate, dragostea care-l înalță pe om și-l face mai generos, mai bun, mai mîndru de rostul său pe pămînt, în stare de fapte mari, de mari împliniri și de mari renunțări.

Pornind de la acest subtext, de la bun început trebuie să spunem că fără Samoilova filmul n-ar fi existat. N-ar fi existat în contemporaneitatea sa. Nu ar fi exprimat mesajul său. Pentru că actrița aduce un potențial de dragoste curată care îi colorează privirile, îi luminează fața, o face să exprime însăși bucuria de a trăi, de a fi pe pămînt, între oameni. Scenele de la bal, suită de imaginii de la curse, în loja operelor, în fața lui Karenin. Dirzenia Annei în lupta pentru apărarea dragostei ei, complexitatea sentimentelor față de copil și față de iubit, delirul pe patul de suferință, cînd cere împăcarea lui Karenin cu Vronski, totul se conturează pe „muchia de cuțit” specifică lui Tolstoi și perfect intuită de interpretă. Samoilova realizează un personaj extrem de complex, care nu acceptă compromisuri și nu-și demonetizează sentimentele. Cînd dispăre dra-

Zimbetul enigmatic al Tatiane

gostea adevărată, pierde și rațiunea de a trăi. Aci însă, din păcate, parcă la capătul puterilor, actrița joacă prea precipitat și, oarecum, nu la tensiunea tragediei care se consumă cu adevărat, tragedie comparabilă poate doar cu aceea din teatrul antic.

Imi permit să nu fiu de acord cu cei care socot interpretarea lui Karenin de către N. Grițenko drept tradițională, în spiritul lui Hmelev, sanctificată la Teatrul de Artă. Categorie nu! Acolo era vorba de un Karenin în esență schematic, dregător al țarului, om al legii, al literii și nu al spiritului ei, drămuitor de sentimente ca farmacistul de medicamente. Retrograd, rob al convențiilor „lumii mari”, acel Karenin era preocupat în primul rînd ca „să nu se afle”, iar în al doilea rînd era măcinat de ranchiună, de ură. Era Karenin — automatul, cel cu „urechi de liliac”, țepăn și înțepat, cu ochii lipșiți de viață. Era omul despre care Anna spunea că este „o mașină a răului”. În filmul lui Zarhi, păstrînd toate tarele

N. Moraru

(Continuare în pag. 11-a)

MUZICĂ

Virtuozul și cucuvaia

Curtea fermet dădea toate semnele unor pregătiri febrile. Proprietarul, d. Pierre Lefebvre, aduna cu mare

grîb toate palele și surcelele... Ferma se află la Meslay, la 9 kilometri nord de Tours și e un vestigiu al unei foste abații a benedictinilor din Marmoutier. Grajduri, stauluri, pivnițe. Și mai ales un hambar din anul 1220.

După curățenia de rigoare, în vasta-încintă (600 X 25 m.) au fost introduse, transmise din mînd în mînd, o mie două sute de scaune. Apoi, în piuitul și cotcodăcitul păsăretului de curte, trei hamali uriași au descărcat un pian Steinway.

Cel care a prilejuit aceste pregătiri înfrigorate este „ucraineanul cel mai aplaudat din lume — cum i-a spus „Paris Match” — pianistul Sviatoslav Richter.

În 1963, Richter a dat o serie de recitaluri la Paris. Cu același prilej a vizitat castelele de pe Loire și s-a îndrăgostit de cerul finutului, de tomurile pastelate ale peisajului.

— La toamnă vin să concertez la Tours, a hotărît atunci Richter.

Concertul s-a bucurat de mare succes. Și Richter s-a gîndit să creeze un festival.

— Dar nu într-o sală mare. Ci într-un loc frumos și simplu.

Prefectul din Tours i-a sugerat hambarul din Meslay. Richter s-a dus să-l vadă și a fost entuziasmat de cele cinci bolși tăiate de treisprezece travee.

A organizat primul festival și a făgăduit să revină.

Zilele trecute a fost pentru a cincea oară la Meslay. În ultimul moment au mai trebuit aduse patru sute de scaune, pentru a satisface toate cererile. Și 1600 de oameni au ascultat, vrăjiți, „Bunte Blätter” de Schumann și „Tablouri dintr-o expoziție” de Mussorgski. În rîndul al șaptelea (unde acustica e cea mai bună) o femeie zveltă de vreo patruzeci de ani, cu părul brun-roșcat prins în coc la spate, își legăna capul în același ritm cu pianistul. Era Nina Richter.

La un moment dat, tăcerea care stăpînea sala a fost întreruptă de un șipăt scurt: era cucuvaia hambarului; Richter rugase să nu fie evacuată.

E astfel singura cucuvaie din lume care-și poate permite să-l acompanieze pe marele pianist. Și-i atît de mîndră de acest privilegiu încît anul trecut a ținut să-i prezinte cu prioritate cei trei pui nou-născuți.

SECRETE PROFESIONALE

Doriți un monstru?

Brontozauri, dinozauri, păsări enorme și alte făpturi preistorico-fantastice luptă adesea pe ecran cu omul, ieșind, slavă Domnului, învinge.

Cine-i creează pe acești „actori” atît de veridici încît săliile înmărmuresc de groază? Unul din acești „autori de monștri” este italianul Carlo Rambaldi, a cărui „marfă” este foarte solicitată pe piața cinematografică.

Rambaldi sculptează, modelează, cioplește, construiește. Atelierul lui seamănă cu toate celelalte ateliere de sculptură, avînd, însă, anumite particularități asupra cărora vom reveni. Dar Rambaldi e și un tehnician cu vaste cunoștințe, necesare punerii în funcțiune a monștrilor săi.

Cum a intrat Rambaldi în contact cu cinematograful? Totuși a început cu Siegfried, blondul erou nordic pe care regizorul Giacomo Gentilomo a vrut să-l facă personaj de film. Dar pentru asta avea absolută nevoie de cumplitul dragon cu care Siegfried luptă pe viață și pe moarte. Cineva i-a vorbit de Carlo Rambaldi, la ora aceea celebru la Ferrara pentru inventivitatea și ingeniozitatea sa „în materie de groază”. Adus la Roma pentru această comandă specială, Rambaldi a construit în cincizeci de zile cel mai frumos dragon „văzut vreodată”. Un colaborator al lui Rambaldi stătea ascuns în pînțelele animalului dirijîndu-i mișcările.

Succesul a fost atît de mare încît de atunci Rambaldi n-a mai părăsit Roma, unde a rămas să fabrice monștri de toate speciile, fără să-și îngăduie un răgaz: comenzile vin una după alta. Meduza construită mai tîrziu pentru filmul *Teseu împotriva Meduzei* — o construcție complicată cu zeci de tentacule acționate de cabluri electrice — l-a consacrat definitiv.

Am promis mai sus o vizită în atelierul lui Rambaldi. E timpul să o facem.

Pe pereți și de plafon atîrnă mîini, picioare, capete mai mult sau mai puțin înșingurate, rupte sau secționate. Un cap de măgar de la începuturile acestei specii rage prin mișcarea unei simple sfiori. Un marțian ride, vorbește sau se încrunță după cum i se coman-

dă. Pești de cauciuc văzuți și nemaivăzuți, care „joacă” în scenele subacvatică, stau de-a valma cu gorile gigantice prinse în poziții de atac. Într-un colț retras, un cap de om care a servit la turnarea unui western, și anume în scena cînd trădătorul a fost supus celei mai teribile torturi indiene: îngropat în nisip pînă la gît și uns cu miere, el a fost lăsat pradă scorpionilor și furnicilor. Mecanismul interior e lucrat cu atîta finețe încît în film fața „condamnatului” a putut exprima infinite nuanțe de durere și groază. Mumii îmbalsămate, Ramsesi în sarcofage, vrăji-

toare de tot felul, insecte, dragoni paggata să se miște. Lipsește însă capodopera lui Rambaldi, monstrul antediluvian construit la comanda televiziunii americane pentru un film cu Gordon Scott: era incomod de ținut cu lungimea-i de opt metri și Rambaldi l-a demontat. Monstrul era acționat de șase motoare, puse în funcțiune de un om ascuns în partea mediană a cozii. Populația atelierului artistului italian e completată de un om preistoric, crocodili, șerpi boa, de o ființă extraterestră, complet metalizată care privește lumea pămînteană cu semeție de la înălțimea-i inaccesibilă. O desăvîrșită tehnică a groazei

Acum Carlo Rambaldi are un proiect care iese din preocupările-i obișnuite: pe o suprafață de 30 de hectare, vrea să creeze o fantastică Italie în miniatură, în care orașele să fie reprezentate prin monumentele lor principale: Roma prin Colosseum, Pisa prin turnul înclinat, Veneția prin canalele-i unice etc., etc.

Vitali Ulianov

BALET

A 231-a promoție

Cea mai veche școală rusă de balet, cea din Leningrad, a trimis anul acesta în marea lume a artei a 231-a promoție a sa.

În acest „atelier al grației” de pe frumoasa stradă Rossi s-au format în cursul anilor balerini care au înălțat arta dansului pe culmile perfecțiunii: Anna Pavlova, Tamara Karsavina, Vahtang Nijinski, Marina Semionova, Galina Ulanova, Natalia Dudinskaia, Olga Lepeșinskaia, Vahtang Ceabukiani, Konstantin Sergheev, glorii ale secolului nostru, care au răspîndit faima baletului rus în întreaga lume.

Pe lângă vechea tradiție a desăvîrșirii, la școala leningrădeană s-a mai instalat, ca senator de drept, încă una care, deși e mai tină, a prins rădăcini la fel de puternice: tradiția prieteniei. În această „casă a copiilor de pretutindeni” deprind arta baletului ruși, bulgari, ciumvași, kirghizi, mongoli, turkmeni, italieni. Talentata noastră Magdalena Popa a fost și ea elevă a școlii leningrădene.

Promoția 231, numărînd șaiszeci de absolvenți, a prezentat, cum se obișnuiește de două secole, un mare spectacol de „despărțire”. Tinerii balerini au dat o probă a cunoștințelor însușite. În dansul lor, care poartă amprenta stilului de mare clasă al școlii, ei au îmbinat poezia și grația cu virtuozitatea tehnică.

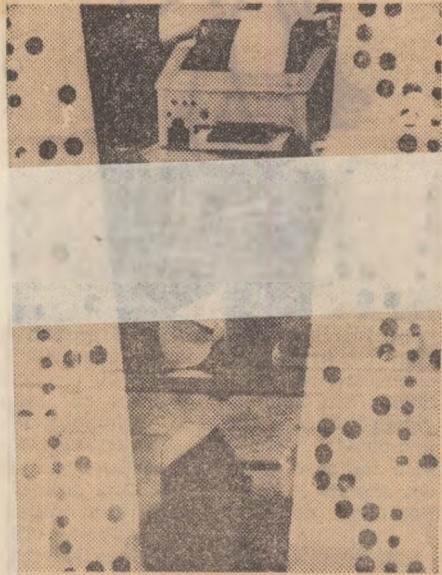
Succesul spectacolului a depășit caracterul de eveniment local. A fost o sărbătoare a întregului Leningrad, care a venit să-i aplaudă nu numai pe tinerii dansatori — azi numele lor nu spune nimic, dar miine... — ci, în persoana lor, această adevărată academie de învățămînt coregrafic, aproape de o vîrstă cu orașul, și ca și el, mereu tină.

arta

De la Gorgo cea isteață la calculatoarele electronice

Transmiterea de informații în așa fel încât ele să fie înțelese numai de anumite persoane a fost din totdeauna o practică curentă în istorie. Aflind că Darius se pregătește să-i atace patria, un grec stabilit în Persia a luat o tăbliță de lemn, a gravat pe ea câteva cuvinte de avertisment, a acoperit-o cu ceară ca să pară neutilizată și a expediat-o la Sparta. Istețimea lui Gorgo, soția regelui Leonida, care și-a dat seama că suprafața imaculată trebuie să ascundă ceva, le-a permis grecilor să se prepare de luptă și să-l învingă

Le benzile perforate, modelul, deci cifrul, variază la infinit

de Darius. Descifrarea codurilor sau imposibilitatea de a le rezolva a influențat adesea mersul istoriei. În timpul primului război mondial, de pildă, englezii au reușit să citească telegrama prin care germanii ofereau Mexicului trei state americane dacă li se alăturau și astfel au determinat Statele Unite să nu mai tergiverseze intrarea în război. În 1940-1941 japonezii au interceptat mesajele lui Sorge, dar nu le-au putut descifra, așa încât Uniunea Sovietică, asigurată că nu va fi atacată în Extremul Orient, și-a retras o parte din trupele de acolo și le-a folosit pentru apărarea Moscovei.

Tehnica grecului din antichitate, care a căutat să ascundă chiar existența mesajului, se numește steganografie. În aceeași categorie intră cerneala simpatică, propozițiile inofensive care au de fapt alt sens, mesajele în care numai anumite litere sau cuvinte transmit ceva, celelalte fiind o simplă „umplutură” care întregeste fraza.

Contrar steganografiei, criptografia nu încearcă să nege prezența mesajului, ci, prin diverse transformări, îl face îninteligibil celor neinițiați. Textul original devine de nerecunoscut prin transpunere sau prin substituție. În primul caz ordinea literelor este modificată: *secret*, de pildă, poate deveni *etcrse*. În cazul substituției, literele textului de bază sînt înlocuite prin alte litere, prin cifre sau prin simboluri arbitrare (*secret* devine *třdsfu* sau *19 5 3 18 5 20*). Sistemele bazate pe această metodă sînt extrem de variate și des folosite. Ele lucrează cu un alfabet cifrat, în care fiecare literă din alfabetul obișnuit îi corespunde o altă literă, de pildă:

a b c d e f g h i j...
| LBQACSRD TO...

„Ce ai face” devine QC LT SLQC. Construit în felul acesta, cifrul e descoperit ușor, dacă mesajul este mai lung, după frecvența cu care se repetă anumite litere. Cel care analizează criptograma nu are decît să le înlocuiască prin literele care survin tot atît de des în limba în care este scris textul, căci se cunoaște ritmul neașteptat de uniform în care se repetă anumite litere în fiecare limbă.

Una din primele îmbunătățiri aduse sistemului, care se practică de 500 ani, a constat în introducerea mai multor substituenți pentru aceeași literă, în așa fel încît, dacă se repetă în text, unele cuvinte apar sub mai multe forme. Dar și această stratagemă poate fi descoperită prin faptul că înlocuitorii celorlalte litere din cuvintele respective nu sînt modificați. La baza criptologiei

moderne stă sistemul polialfabetic elaborat de arhitectul Leo Battista Alberti în 1466. El folosește în același mesaj mai multe alfabetice cifrate rezultate din primul prin deplasarea literelor cu o căsuță înapoi:

Cheia a b c d e...
L LBQAC
B BQACS
Q QACSR

și așa mai departe. Pentru ca adresantul să poată descifra textul, în momentul în care se schimbă alfabetul (după câteva cuvinte) se introduce litera cheie. Complicat apoi și mai mult, în așa fel încît fiecare literă să fie codificată după un alt alfabet sau chiar după textul unei cărți, acest sistem a fost imbatabil timp de trei sute de ani, dar pe la sfîrșitul secolului trecut un profesor de lingvistică a găsit o soluție pentru a tuturor mesajelor polialfabeticelor: atunci s-a ajuns la concluzia că în cod bazat pe o cheie ce nu există și nu are nici un sens poate să fie descifrat.

Aplicația teleimprimătorului a făcut posibilă aplicarea acestei idei. Cheia constă dintr-o bandă perforată. La impulsurile necesare pentru transmiterea textului se adaugă automat impulsurile reprezentate de găurile de pe bandă. La stația de recepție o mașină cu o bandă perforată identică scade impulsurile cheii din impulsurile textului, redînd pe loc mesajul în limbaj obișnuit. Un intrus poate citi mesajul numai dacă intră în posesia benzii-cheie. Și totuși acest sistem nu este folosit pe scară largă, deoarece reclamă un volum prea mare de cheie, echivalent ca lungime tuturor mesajelor trimise. El este limitat la comunicările diplomatice și ale agenților secreți. Sorge, de pildă, își lua numerele-cheie, pe care le folosea o singură dată, dintr-o carte germană de statistică comercială.

Cel mai bun sistem de codificare modern se realizează cu mașina cu rotoare. Fiecare rotor constă dintr-un disc de cauciuc dur sau material plastic cu diametrul de vreo 7 cm; pe una din fețe se află 26 de contacte electrice conectate la întîmplare cu cele 26 de contacte de pe fața opusă. Mai multe rotoare — pînă la 8 în anumite tipuri de mașini — se învîrtesc pe aceeași axă. Cînd se apasă clapa corespunzătoare unei litere din mesaj (claviatura este identică cu cea a mașinilor de scris), curentul electric străbate un drum întortocheat prin toate rotoarele și imprimă apoi litera cifrată. După fiecare literă, unul sau mai multe rotoare înaintează cu unul sau mai multe spații, modificînd astfel complet circuitul și, în consecință, și codul pentru litera următoare. Cu opt rotoare se codifică peste 200 miliarde de litere pînă să intervină o repetiție. Pentru a încerca descifrarea unui astfel de mesaj prin analiza de frecvență sau prin metoda suprapunerii ar trebui să se dispună de 40-50 de ori mai multe litere, deci un volum practic imposibil de obținut. De aceea criptanalizii au recurs la metode speciale. După ce reușesc să ghicească o bucăciță de text, comparînd de pildă o notă diplomatică cu mesajele secrete interceptate concomitent, transpun conexiunile rotoarelor în ecuații algebrice, ale căror soluții servesc la reconstituirea circuitelor din rotoare. Așa a intrat în criptologie puternicul arsenal al statisticii și matematicii. În ultimii 20 de ani, mașinile cu rotoare s-au complicat atît de mult încît în secretele criptogramelor nu mai pot pătrunde decît calculatoarele electronice.

HELIOTEHNICĂ

Soarele se apucă de treabă

Marea noastră sursă de energie este Soarele, deși pentru moment nu folosim decît o foarte mică parte din ea și aceea indirect, prin intermediul planetelor sau al combustibililor fosili. Societatea de

azi trăiește de pe urma cărbunilor și petrolului care au înmagazinat energia solară cu milenii în urmă și ne-au păstrat-o parcă, datorită unor întîmplări fericite. Dar rezervele de combustibili nu vor ajunge la infinit și de aceea nu mai putem fi de acord cu „risipa” făcută de Soare, care ne trimite într-un singur an de 10 ori mai multă energie decît cea ascunsă în Pămînt.

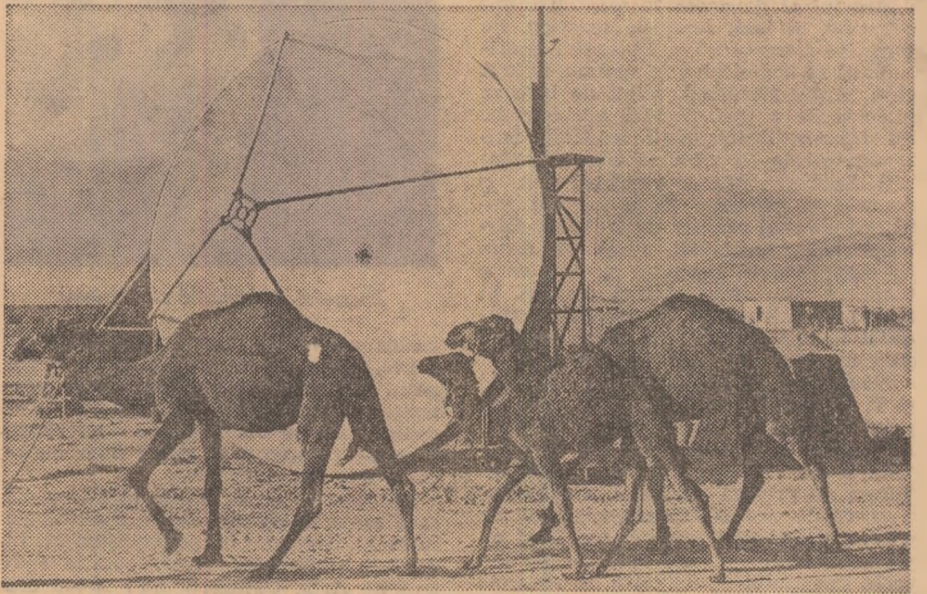
„Exploatarea” directă și rațională a Soarelui are de rezolvat două probleme importante: pe de o parte, adunarea și concentrarea energiei, care nu este prea puternică atunci cînd ajunge la noi și, pe de altă parte, stocarea ei, pentru a o avea la dispoziție în timpul nopții și pe vreme înnoată.

Colectoarele de radiație solară sînt de două feluri: plate și concave. Primele constau din plăci negre care absorb radiațiile, sînt acoperite cu sticlă sau material plastic pentru a reduce pierderile prin radiație infra-roșie și pot încălzi o substanță pînă la 100 de grade. Colectoarele de focalizare necesită suprafețe concave reflectante, care trebuie să fie îndreptate în permanență spre Soare, scopul lor fiind de a-i concentra razele, pentru a reuși să încălzească o suprafață mică de la câteva sute la 3 000 de grade.

Stocarea energiei este mai complicată, necesită instalații mai costisitoare și nu a fost rezolvată satisfăcător. Pentru aplicații practice de uz curent ar trebui să se găsească o substanță chimică sau un material din care câteva kilograme să înmagazineze, în 2-3 ore de expunere la soare, cel puțin 1 kilowat-oră de căldură la 200°C, ceea ce ar permite apoi efectuarea unor operațiuni casnice, ca de pildă pregătirea cîinei.

Cele dispozitive sau instalații sînt în funcție? Sute de ani grînele, finul, tutunul etc. au fost expuse la soare pentru a se usca înainte de depozitării, căci altfel se încing, mucegăiesc, într-un cuvînt se degradează. Acum uscarea poate avea loc chiar în magazii dacă prin acestea circulă aer cald. O metodă simplă și ieftină de încălzire a aerului s-a dovedit a fi amplasarea țevilor prin care trece acesta sub un acoperiș metalic vopsit în negru, deci sub un colector de energie solară.

În Japonia s-au extins destul de mult boilerile solare: niște rezervoare din foaie de plastic negru, ca niște perne, care se umplu cu apă și se așează pe acoperișurile îndreptate spre sud, sau niște bucăți de tablă vopsită în negru cu țevi de cupru lipite în spatele lor; apa circulă prin țevi, se încălzește și se adună într-un rezervor așezat deasupra aparatului.

Colector de energie solară, element familiar în peisajul Turkmeniei de azi

Într-o fază inițială se află încălzirea clădirilor cu energie solară, care se realizează pe două căi: trîgînd apă prin colectoare de căldură și înmagazinînd-o apoi în rezervoare sau trecînd aer printr-un pat de pietriș care acumulează căldură.

De mare viitor sînt „alambicurile” solare cu care se poate obține apă de băut în regiunile aride sau în deșerturi. În general, ele constau dintr-un bazin întins și puțin adînc, acoperit cu o foaie de plastic sau un acoperiș de sticlă, în care se pompează apa sărată aflată mai totdeauna în subsolul acestor regiuni. Căldura Soarelui obligă apa să se evapore și deci să se înalțe, lăsînd sărurile pe fundul bazinului. Noaptea, cînd scade temperatura, vaporii se condensează, iar apa dulce rezultată se scurge prin rigole într-un rezervor. Rândamentul depinde de căldura necesară pentru evaporarea apei și de căldura solară disponibilă. Ieftine și de construcție simplă, alambicurile solare livrează de la câteva zeci la câteva mii de litri pe zi, în raport cu suprafața lor, care nu poate fi extinsă excesiv de mult. În Arizona funcționează instalații mici, de circa 4 x 1 m,

pentru aprovizionarea unei singure familii. În Turkmenia, în schimb, se construiește o stație de 600 m², cu acoperiș de sticlă ca la o seră, care va produce zilnic pînă la 12.000 de litri.

O activitate intensă se desfășoară și pentru obținerea electricității direct din energia radiantă a Soarelui. Experimental s-a recurs la un colector de focalizare cu diametrul de aproape doi metri care a dirijat 1 kW de căldură asupra unui generator termoelectric de 12 x 12 x 2,5 cm. Încălzindu-se pînă la 500 de grade, acesta a produs 40 wați de curent electric de 4 volți cu care s-a putut pompa apă și încălca o baterie de acumuloare. Rândamentul a fost socotit prea mic și sistemul urmează să fie îmbunătățit, cu atît mai mult cu cît poate contribui la obținerea, depozitarea și transportarea combustibililor. Astfel, electricitatea provenită de la o pilă fotovoltaică poate servi la electroliza apei, iar hidrogenul rezultat poate fi păstrat în rezervoare de oțel și folosit ulterior în pile cu combustibil sau motoare cu combustie internă.

Specialiștii sînt convinși că utilizarea directă a energiei solare, ce face abia primii pași, are mari perspective de viitor. Pe această cale se vor putea

rezolva multe probleme, mai cu seamă în regiunile din preajma ecuatorului, bogate în soare și sărace în combustibili fosili.

FIZICĂ

Breșă în fortăreața superenergiilor

Să ne imaginăm un grup de turiști ce urcă un munte pentru ca de la înălțimea piscului său să contemple împrejurimile. Dar cu fiecare culme cucerită turiștilor li se înfățișează privirilor mereu alte piscuri. Într-o ascensiune similară sînt antrenați acum cercetătorii pe tărîmul fizicii particulelor cu energii înalte.

dificultăți. Și acum să revenim la o metodă preconizată la Dubna.

Încă în 1956, acad. V. I. Veksler a formulat o metodă principală nouă de accelerare a particulelor, care să nu mai folosească un cîmp electric exterior, ci cîmpul născut ca rezultat al interacțiunii unui grup de particule cu un alt grup, plasmă sau undă electromagnetică.

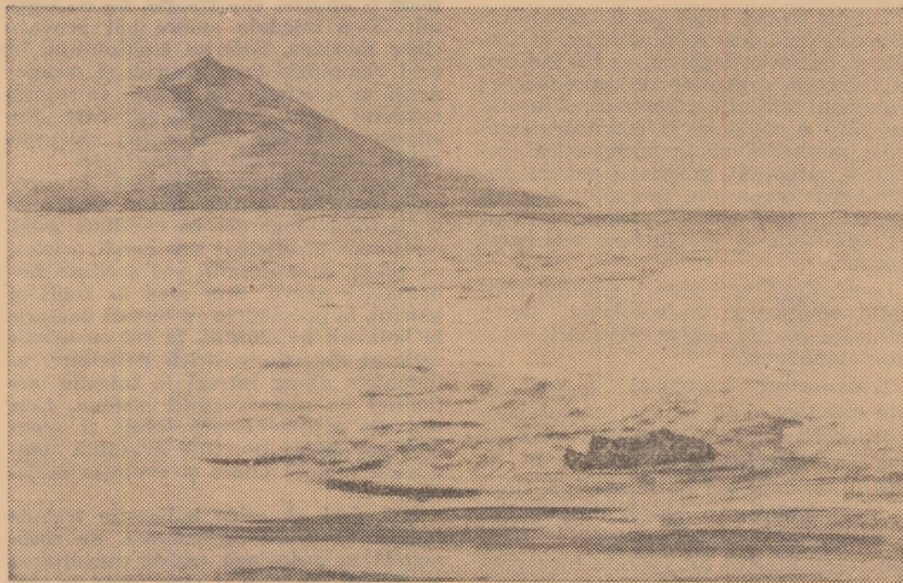
După 1966, cînd savantul a încetat din viață, conducerea grupului cu care lucrase Veksler a fost preluată de discipolul său V. P. Sarantsev. Acest grup elaborează în clipa de față o metodă fundamentală bazată pe principiul accelerării particulelor în colectiv. Conform noii metode, principalul element al procesului de accelerare este un grup de electroni în care se introduce o anumită cantitate de ioni cu sarcină pozitivă. Pentru realizarea practică a noii metode este necesar crearea unui grup compact de electroni a căror formă să fie menținută neschimbată pe tot parcursul procesului de accelerare. Acest lucru ar putea părea irealizabil căci se știe că în cazul unui grup compact, forțele de respingere electrică care acționează între electroni duc în scurt timp la desfacerea grupului. Această dificultate poate fi, însă, învinsă dacă se face apel la cunoscutul efect de slăbire a forțelor respingerii electrice în cazul cînd sarcinile circulă pe traiectorii paralele. Or, calculele și experiențele efectuate la Dubna au dovedit că se poate obține un grup compact de electroni care să asigure o intensitate a cîmpului electric de accelerare de 20 de ori mai mare decît cea realizată în acceleratoarele existente.

La o recentă sesiune a consiliului științific al Institutului unificat de cercetări nucleare de la Dubna, V. P. Sarantsev a făcut o comunicare asupra stadiului actual al cercetărilor efectuate de grupul de fizicieni cu care lucrează. Apoi aceștia au prezentat în laborator modelul noului accelerator și aparatura realizată pînă în prezent. Consiliul științific a dat o înaltă apreciere realizărilor tinerilor fizicieni. Experiențele continuă, dar un lucru este de pe acum limpede: posibilitatea creării unui accelerator de tip nou, mai economic, capabil să realizeze fluxuri de particule cu energii de mii de miliarde de electronvolți are o bază reală.

VULCANOLOGIE

Expediție într-un crater submarin

Gurile de foc ale vulcanilor, în care colcăie lava incandescentă, nu sînt un fenomen specific uscatului. Ele există și pe fundul mărilor și al oceanelor, deși priveliștea unui crater în erupție sub masa de apă e mai greu de imaginat. Uneori, cînd craterul se află la 100—150 metri de suprafață, erupția se manifestă spectaculos: marea începe să fiarbă, apoi se despică și din flăcări și bubuitul exploziilor se ivește o insulă. Așa au apărut aproape 400 de insule în zona centrală a Oceanului Pacific. Alteori, însă, cînd vulcanii submarini se află la adîncimi mari, presiunea și

Aici, sub apă, e un vulcan

densitatea apei le îngrădesc furia și lava se scurge pe tăcute pe fundul oceanului formînd, în curs de secole, lanțuri muntoase subacvatice. În momentul de față există peste 10.000 de masive de acest fel.

Pentru a studia vulcanii subacvatici,

— Împărțirea se poate face așa: un mamut la trei oameni, un mamut și un om la doi oameni, un mamut și doi oameni la un om...

dar mai ales rolul lor în formarea minereurilor, cercetătorii sovietici au ales procedeul observației directe, plonjînd în craterul unui vulcan submarin activ.

Vulcanul Banu Vuhu se află în Indonezia. În dreptul lui răsare de sub apă un petec de uscat minuscul, atît cît să stea pe el un singur om. Vulcanul are, însă, un trecut bogat. În 1835 (datele mai vechi nu sînt cunoscute) el a erupt, formînd o insulă înaltă de 30 de metri. După patru decenii Banu Vuhu a izbucnit din nou, erupțiile durînd două luni și producînd cutremure și valuri tsunami. După alți cîțiva ani, în același loc au țîșnit din mare uriașe trimbe de apă, însoțite de erupții de gaze sulfuroase. Isprăvile vulcanului marin nu s-au terminat, însă, aici. În 1904 el a expulzat la suprafață o nouă insulă în jurul căreia apa, deși rece, părea că fierbe și avea o culoare ruginie. A urmat erupția catastrofală din 1918 care a durat, cu întreruperi, pînă la sfîrșitul anului 1919 și a fost însoțită de apariția unor bancuri.

Nava vulcanologilor sovietici s-a oprit deasupra craterului năvășului vulcan. Un salt în valuri și în fața cercetătorilor-acvanauți a apărut tabloul fantastic al acestui colț din împărăția lui Neptun ce nu fusese încă vizitat de oameni. Un tablou în care trebuiau descifrate cîteva elemente inedite. Astfel, vulcanologii au stabilit că norii de spumă lucioasă, argintie, ce se agitau în jurul craterului, erau emanații de gaze scăpate prin fisurile cupolei vulcanice, fenomen care la vulcanii activi de pe uscat e cunoscut sub denumirea de fumarole. Zona de fumarole subacvatice a fost botezată „Cîmpul efluviilor de argint”. Mai erau, apoi, niște panglici cenușii ce șerpuiau pe fondul uniform al masei de apă. Ele s-au dovedit a fi curenți de apă fierbinte, rezultați din condensarea vaporilor degajați din adîncurile înfierbîntate ale vulcanului.

Atenția oamenilor de știință a fost atrasă în mod deosebit de aceste suvițe de apă. În primul rînd pentru că ele conțineau, așa cum au arătat analizele, nu numai fier (peste 60 la sută), dar și molibden, germaniu, titan, vanadiu,

chiel, iar altele (molibdenul, germaniul) lipseau cu desăvîrșire. Înseamnă, deci, că ele nu fuseseră aduse de lavă, ci transportate din adîncimi mai mari de emanațiile gazoase ale vulcanilor. Ceea ce ar putea explica rolul acestora în formarea minereurilor. În sfîrșit, studiarea „pe viu” a vulcanului Banu Vuhu a sugerat geologilor unde anume trebuie căutat un element astăzi atît de prețios cum e germaniul. Despre germaniu se știe că în vechile depuneri marine de fier și mangan, de origine vulcanică, el poate fi găsit în cantități mult mai mari decît în scoarța terestră. Exploatarea industrială a acestor depuneri va fi, însă, posibilă numai dacă se va ști cînd și cum ajung acolo germaniul și alte elemente rare.

METEOROLOGIE

Ploaia și factorii tehnologici

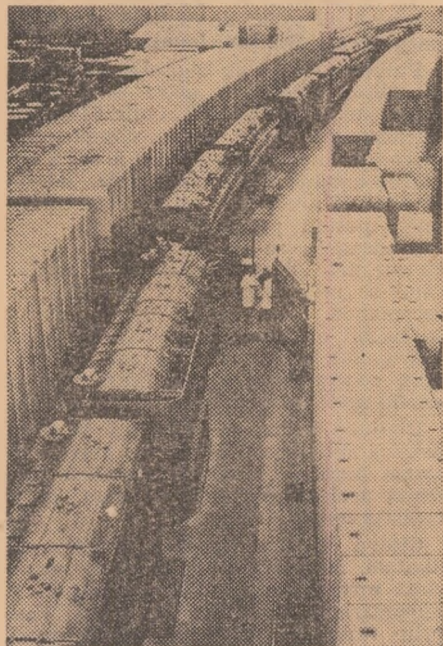
Vechii greci spuneau: „Zeus plouă”... Acum, cînd omul are alte zeițăi, se pare că orașele sînt acelea care plouă.

Regiunea La Porte se află la capătul răsăritean al lacului Michigan din S.U.A. Pînă în 1920 ea prezenta un grad moderat de pluviozitate (80—95 cm pe an), comparabil cu acela al regiunilor limitrofe. Din 1925 volumul ploilor a început, însă, să crească regulat, atîngînd în unii ani pînă la 150 cm, cu un net decalaj, mai ales în anotimpul călduros, față de împrejurimi. Între 1951 și 1965, La Porte a avut cu 31 la sută mai multe precipitații, cu 38 la sută mai multe furtuni și 246 la sută mai multă grindină, decît așezările învecinate.

De ce s-a schimbat, oare, atît de brusc climatul local? După îndelungi căutări, explicația a fost recent dată în cadrul unei conferințe științifice ținute la New York. Iată-o: evoluția pluviozității în La Porte corespunde cu aceea a producției de oțel și cu repartiția zilelor de ceață în zona industrială a orașului Chicago. Aceasta, aflată la 50 de kilometri de La Porte, se află pe malul vestic al lacului Michigan. Fumul pe care-l degajă e împins de vînt, într-un nor dens, spre răsărit. În acest nor plumbul se combină cu iodul și formează particule de iodură de plumb care, deasupra lacului, se încarcă cu umiditate și... cetățenii din La Porte sînt udați pînă la piele.

Aceeași conferință s-a ocupat, de altminteri, și cu alte alterări posibile ale climei din cauza unor factori tehnologici. S-a afirmat, de pildă, că produsele de combustie pe care le vor acumula avioanele supersonice în straturile stabile ale stratosferei ar putea diminua, în anumite regiuni, cantitatea de energie solară primită de sol.

A. Vigdorov

Vedere parțială a acceleratorului de protoni de la Institutul de fizică a energiei înalte al U.R.S.S.

Prima mare dificultate o constituie dimensiunile magnetului. Dacă sincrotronul de la Serpuhov are un magnet inelar cu un diametru de circa 500 de metri, acceleratorul proiectat ar urma să aibă un magnet cu un diametru de cel puțin șapte kilometri și, prin urmare, o pistă circulară cu o lungime de peste 20 de kilometri. Dar ajunși pe această „culme”, fizicienii s-au întrebă, pe bună dreptate, dacă se află pe calea cea bună.

Căci de pe acum unii specialiști sînt de părere că perspectivele evoluției acceleratoarelor includ renunțarea la calea urmată pînă acum și găsirea unor metode principale noi de accelerare a particulelor cu sarcină. Dar pentru a înțelege mai bine despre ce este vorba, să vedem mai întîi, în linii mari, cum se realizează astăzi accelerarea particulelor pînă la energii mari. În sistemele existente, particulele sînt accelerate cu ajutorul unui cîmp electric creat de o sursă exterioară. De aceea eficacitatea acceleratorului, dimensiunile sale depind de mărimea cîmpului care poate fi concentrat într-un volum limitat. O altă împrejurare care determină valoarea sistemului este măsura în care acest cîmp poate fi utilizat pentru accelerarea particulelor. Tehnica acceleratoarelor moderne îngăduie să se obțină un randament destul de înalt al cîmpului: de pildă, creșterea energiei unui proton pe fiecare centimetru de drum în camera de accelerare atinge o valoare de 500 000 de electronvolți. În felul acesta se pot obține energii destul de înalte, dar încă insuficiente. Dificultățile care se ridică în calea obținerii de energii mai înalte rezidă în cheltuielile mari pe care le implică construirea mașinilor necesare. Fără îndoială, oamenii de știință au făcut și fac în continuare eforturi pentru a învinge aceste

Poșta medicului

N. G. D. — București: Vă sfătuim să urmați propriile dv. considerații din introducerea scrisorii și să vă adresați unui specialist urolog. Nici o boală nu e rușinoasă. Rușinos este să n-o tratezi.

RUJESCU LEONIDA — Caransebeș: Este vorba de o hiperexcitabilitate nervoasă, poate în legătură cu antecedentele relatate. Vă recomandăm un tratament de tonifiere a sistemului nervos: cure lunare de Fosfobion, vit. B 1 fortiss, ser neurotonic — câte 1 fiolă la 2 zile, asociate cu sedative și tranchilizante: Brofenoval 3/zi, Napoton 2/zi; în plus evitați alcoolul, tutunul, cafeaua, excitantele și condimentele, enervările.

O MAMĂ DISPERATĂ — București: Adresați-vă Clinicii de neuropsihiatrie infantilă (Serviciul IV) a Spitalului Nr. 9 din Șos. Berceni Nr. 10.

BLONDĂ — București: Pentru spălarea părului, cel mai bun șampon este cel preparat în casă din 2 gălbenușuri, 1 lingură de rom și 1 linguriță de ulei de ricin. Se bat împreună și apoi se freacă bine pielea capului timp de câteva minute înainte de spălatură propriu-zis cu apă și săpun. Părul dv. „rar, bățos, numai virtejuri“ va deveni astfel suplă, lucios, fin și subțire ca firul de borangic.

MIHAELA M. — Coștel: 1) Pentru înălțurarea surplusului de kilograme la vârsta dv. tinăra este, de obicei, suficient un regim hipocaloric, numai 3 felii de piine pe zi, salate și fructe multe, carne slabă și brânză de vaci, iaurt degresat. Interzis: grăsimi, dulciuri, ciorbe, făinoase. 2) Impotriva seboreii, încercați șamponul recomandat sub: Blondă — București și soluția Seborol după recomandările din prospectul ce însoțește preparatul.

S.O.S. — Drăgășani-Olt: Este adevărat că omul poate trăi numai cu apă și vitamine, dar aceasta e o performanță demnă de un... scoțian. De altfel medicul scoțian Thompson a obținut cu acest „regim de foame“ o scădere de 10—11 kg în 30 de zile. Bineînțeles, în aceste condiții nu se poate munci. Noi nu vă recomandăm un astfel de tratament scoțian, ci unul mai spartan. Iată un regim de slăbire destul de „cumsecade“ pentru 2—3 luni. I) o zi numai fructe și salate crude (1 — 1 1/2 kg); II) o zi numai lapte sau iaurt (1 — 1 1/2); III) o zi numai carne (200—400 g); IV) o zi ce v-a plăcut mai mult din meniul precedent; V) o zi din toate câte puțin (numai fructe, lapte sau iaurt, carne) și VI) o zi ceaiuri și cafea cu zaharină, după care se reia cu ziua I. Vă garantăm 1—2 kg pe săptămână. După 2—3 luni reveniți la o alimentație normală (respectiv regimul hipocaloric recomandat sub Mihaela M. — Coștel) și repetați cura de 1—2 ori pe an dacă „excesul ponderal“ are tendință să revină.

S.M. — Reșița: 1) Chiar dacă dezvoltarea organelor genitale externe ale unui adolescent pare terminată la pubertate, la 14—15 ani, maturarea organelor interne și stabilirea unui ritm normal de funcționare a tuturor aparatelor și sistemelor sînt departe de a fi încheiate la această vîrstă. 2) Cercetările au demonstrat pe remptoriu că abținerea pînă la vîrsta de 25 de ani nu este dăunătoare.

WYLY SCHNEIDER — Războieni: 1) Este vorba, așa cum vi s-a spus, de o nevroză astenică cu elemente pituitice. 2) Rău ați făcut că nu ați mărturisit totul medicului care v-a tratat. 3) Sfatul nostru: internare urgentă într-un serviciu de neuropsihiatrie, avînd în vedere că și fenomenele sexuale au aceeași etiologie. Tratînd cauza, va dispărea și efectul.

JORDACHE P. LILI — Huși: 1) Totuși este necesar un examen oftalmologic de specialitate. 2) Miconodulul calcificat subclavicular drept este o secheală tbc veche, care în prezent nu mai prezintă importanță. Adenopatia (ganglionii) au probabil aceeași etiologie și nu necesită un tratament special. Vă recomandăm un control anual („micro“, v.s.h., hemogramă), alimentație consistentă bogată în lapte, brînzuri, fructe și legume și cure periodice de vitamine (Viplex — 2/zi sau Cavit 9 — 3/zi și Calciu lactic 6/zi). 3) Clorhidratul de lohimbină vă poate fi util sub formă de granule de 0,05 de 1—2 ori pe zi, după masă și seara.

VENUS — Sighișoara: 1) Aloe nu este un „panaceu universal“. Se găsește sub formă de fiole în farmacii. O fiolă de 1 ml conține extract apos obținut din frunze de aloe. 2) Este un biostimulator, intensificînd funcțiile de protecție și regenerare tisulară. 3) Vă poate fi util numai cu avizul medicului curant în doze de 1 — 1,5 ml/zi — doza maximă 3—4 ml/zi.

C.P. — Orșova: Iată rețeta solicitată: Rp. Iod metaloid 1 g + Alcool 90° 100 g. D.S. ext. de 1—2 ori pe zi. Utilizați alternativ și soluția: Rp. Ac. Salicilic + Rezorcină aa 1,5 g + Alcool 30 g. D.S. badijonări locale.

A.G. — Timișoara: 1) Nu există altă soluție. 2) Operațiile se fac și la noi în țară. Adresați-vă clinicii oftalmologice de la Spitalul Colțea din București. Cînd operația reușește, vederea este redată integral. 3) Etiologia este necunoscută. 4) După operație își va putea relua treptat ocupația obișnuită.

In exercițiul funcțiunii, laboranta N. Klepikova

LA ÎNTREBĂRILE CITITORILOR

Sterilitatea masculină este curabilă?

Multă vreme se credea că numai femeia este vinovată de sterilitate. În unele țări, în Japonia de pildă, pînă nu de mult femeia respectivă era repudiată ca „inaptă pentru serviciul conjugal“. Descoperirile fiziologilor în domeniul legilor fecundării au spulberat acest mit, stabilind că în 30—40% din totalul cazurilor de sterilitate conjugală răspunzător este bărbatul.

Pentru depistarea cauzelor sterilității masculine există în prezent o serie de analize biologice (dozarea 17-cetosteroidilor urinari și cercetarea existenței anticorpilor antitesticulari), bioptice, care pun în evidență leziunile de tip inflamator sau degenerativ din testicul, spermograma, urmărind volumul spermei, caracterele ei fizico-chimice, numărul și mobilitatea spermatozoizilor și procentul de forme anormale. Atragem atenția că volumul nu contează în patologia sterilității, nefiind factorul hotărîtor: important este gradul de mobilitate al spermatozoizilor și procentul de forme anormale (care există în anumite proporții și în mod „normal“).

Majoritatea cauzelor sterilității sînt, după sexologi, de aceste două elemente, iar tratamentul se adresează tocmai corectării lor.

Ca tratament igienico-dietetic se recomandă gimnastică, sport, viață în aer liber, helioterapie, alimentație bogată în proteine și vitamine (în special din grupul B).

Tot în scopul modificării „terenului“ se recomandă doze mici de extracte tiroidiene, extracte hepatice, cu rol indirect în fiziologia organelor de reproducere; tratament antiinflamator în cazul în care s-a găsit o afecțiune inflamatoare (uretrită, prostatită etc.); antispastice (belladonă, atropină), în special pentru „înfrîngerea“ spasmului canalului ejaculator, influențînd astfel densitatea lichidului spermatic și mobilitatea spermatozoizilor.

Local, după unii autori, masajul prostatic, efectuat la un specialist, poate influența pozitiv asupra eliminării celulelor fecundatoare.

Tratamentul hormonal propriu-zis este complex și se va face numai sub supraveghere medicală. Iată o schemă uzuală: gonadotrofină între 3000 și 5000 u. de două ori pe săptămînă, timp de 2 săptămîni, apoi pauză 4 săptămîni, în serii repetate; testosteron în doze mari (deși efectul lui nu este bine precizat) și estrogeni: stilbestrol (0,1 mg — 1 mg/zi) asociat cu vit. B₆, B₁, B₂.

Toate tratamentele sus-menționate au însă efect redus în sterilitatea masculină de cauză neprecizată, datorită lipsei de specificitate. Totuși, folosirea lor, dat, uneori, rezultate bune, așa încît nu trebuie neglijate ori de cîte ori există o astfel de situație.

Am vrea să mai menționăm în înche-

iere că sterilitatea masculină răspunde în general mai greu la tratament decît cea feminină, dar orice merită încercat pentru ca „flacăra vieții — cum spunea G. B. Shaw — să nu se stingă, reinviind-o prin nașterea unui copil“.

Dr. O. Spinski

E BINE SĂ ȘTIM

O simplă indigestie?

Nimic mai banal ca o indigestie, mai ales acum în sezonul cald. Dar cîte boli nu se pot ascunde sub această „simplă indigestie“.

Să amintim mai întîi bolile molipsitoare care au ca poartă de intrare tubul digestiv: dizenteria, hepatita epidemică, febra tifoidă. Desigur, între ele există o serie întreagă de deosebiri privind simptomele și evoluția, dar cu o trăsătură comună: toate pot debuta sub forma unei indigestii cu grețuri, vărsături, lipsa poftei de mîncare, constipație sau diaree, dureri abdominale, temperatură ridicată. În mod special febra însoțită de astfel de tulburări dispeptice trebuie să ne îngrijoreze și să ne facă să ne gîndim la o boală infecțioasă. Numeroase afecțiuni chirurgicale (apendicita, peritonita, hemoragia internă) uneori au simptome asemănătoare.

O indigestie poate apărea și în urma unei greșeli de alimentație. E bine să știm că nu rareori ea duce la instalarea unei boli chirurgicale acute și grave. Sînt cunoscute accidentele cauzate de ingerarea miezului de simburii de caise, migdale amare, vișine, pierșici și prune. Cu gust amar-dulceag plăcut ele produc adesea o ușoară amețeală și ulterior constipație. La un copil mic, 5—6 migdale amare pot provoca chiar moartea, datorită conținutului în acid cianhidric (acid prusic) și componenței ai acestuia. La adulți, consumul exagerat duce la intoxicații care pun adesea problema intervenției chirurgicale datorită paraliziei intestinale.

Chiar și alimente obișnuite, ca prunele, cartofii, fasolea sau ciupercile comestibile, ingerate în cantități mari, mestecate insuficient sau greșit (cartofi cu coajă, de exemplu) pot produce îmbolnăviri grave. Mai ales la copii și bătrîni, la persoanele cu lipsuri dentare, la bolnavii de stomac, la cei cu mastică și digestia gastrică deficitară, alimentele ajung întregi în intestin, acționînd ca niște corpuri străine. Cele care au acțiune toxică locală și generală pot altera funcțiile ficatului, complicînd tabloul clinic și evoluția maladiei.

Iată deci că orice indigestie trebuie tratată cu toată seriozitatea. Se recomandă în asemenea cazuri consultarea medicului, pe care îl vom ajuta în stabilirea diagnosticului furnizîndu-i toate datele de care are nevoie. O ultimă observație: un tratament necorespunzător poate face mai mult rău decît bine. Un purgativ administrat unui bolnav cu apendicită acută duce uneori la perforație, iar un calmant dat unui bolnav cu abdomen acut poate masca evoluția bolii și înșela pe medic.

Dr. R. Irinov

TERAPEUTICĂ

Tratamentul cu digitală

În tratamentul cu digitală, foarte des folosit în afecțiunile cardiace, trebuie să ținem seama de o serie de indicații și contraindicații. Nerespectarea lor poate duce la accidente grave.

În terapeutică se utilizează în mod curent două soiuri de digitală: Digitalis purpurea și Digitalis lanata.

Pulberea de foi de Digitalis purpurea se administrează ca atare în comprimate sau în soluție de 1 la mie. Cînd sînt necesare doze mari, se recomandă administrarea după masă, pentru a evita acțiunea iritantă gastro-intestinală. Această digitală are un puternic efect cumulativ, puțînd provoca intoxicații prin supradozare; se va respecta de aceea cu strictețe doza prescrisă de medic. Cînd se utilizează soluția alcoolică, se recomandă a se păstra medicamentul în flacon cu dop etanș, deoarece prin evaporarea solvențului (alcool) se produce concentrarea principiului activ și există astfel posibilitatea de intoxicație.

Digitalis lanata se utilizează în terapeutică sub formă de extract total, sub formă pură și în soluție alcoolică. Necesită aceleași precauții de dozaj ca și cealaltă formă de digitală.

Cîteva cuvinte despre intoxicația cu digitală. Simptomele intoxicației prezintă exagerarea efectelor principale și secundare și se traduc în primul rînd prin tulburări digestive. Apar astfel grețuri și vărsături, datorită acțiunii iritante gastrice a medicamentului și anorexie (lipsa poftei de mîncare). Uneori bolnavii prezintă colici abdominale și diaree. Tardiv pot apărea și tulburări nervoase: hiperexcitabilitate, insomnie, vărsături nevrotice, cefalee, nevralgii paradoxale, mai ales la extremități (mîini, picioare, față), tulburări psihice, astenie. De asemenea se pot produce tulburări vizuale: vedere colorată (mai frecvent galbenă), tulburări de refracție, edeme și hemoragii retiniene etc.

Tulburările cardiace din cursul intoxicației cu digitală se manifestă prin tulburări de ritm, extrasistole etc.

Prima măsură în caz de apariție a unor fenomene de intoxicație digitalică constă în întreruperea tratamentului. De multe ori această simplă măsură este suficientă pentru dispariția unor simptome mai ușoare. În orice caz, medicul va fi anunțat de urgență și tratamentul va fi reluat numai la indicația și sub controlul acestuia.

Dr. Z. A. Barski

Pescaru-i tot pescar

Desen de V. Volkov

BIRMANIA

Surprize tropicale

Europenii care vizitează pentru prima oară zona tropicală a Asiei sint izbiți de fantastica exuberanță de culori, de incredibila strălucire a vegetației și a cerului albastru, de sclipirea irizată a scurtelor apusuri de soare, de negrul de tuș al nopții. Natura Birmaniei este lipsită de măsură, excesivă. Soarele torid, care la amiază este exact la zenit, incinge aerul pînă la 50°. Cînd se dezlănțuie o furtună, cerul se întuneacă în plină zi, zidul de apă nu te lasă să vezi la trei pași, iar vîntul se joacă cu arbori avînd un diametru de un metru. Așa ne-a primit și pe noi Birmania.

O trăsătură distinctivă a Birmaniei este că pe teritoriul ei (egal aproape cu suprafața Angliei și Franței luate la un loc) condițiile climatice și naturale sint extrem de variate. Observație valabilă și pentru compoziția etnică a populației. Din 25 milioane de locuitori numai 17 milioane sint birmani, restul făcînd parte din diverse minorități.

În delta fluviului Irrawaddy (sudul Birmaniei) clima este pur tropicală. Umiditatea aerului este de 100 la sută. Cînd e foarte cald, atmosfera este irrespirabilă chiar și pentru autohtoni. În schimb există condiții excelente pentru cultura orezului care dă două recolte pe an. Ceva mai la nord, clima e continentală, un aer mai uscat. Chiar cînd sint călduri mari (48° la umbră cînd ajungem la Mandalay) te simți mult mai bine decît la tropice. Datorită canalelor de irigație amenajate pe cursul mijlociu al fluviului Irrawaddy, această zonă are apă suficientă, deci condiții bune pentru agricultură. În vest, însă, în regiunea învecinată cu Pagan, vechea capitală se întinde cît vezi cu ochii un semidesert; acum, însă, și aici e pe cale de amenajare un sistem de irigații.

Barajul de la Chemoltau, situat nu departe de Pagan, este o lucrare impresionantă, dar viitorul lac de acumulare nu conține decît foarte puțină apă. Vreme de doi ani nu a plouat, iar rîurile care alimentau lacul au secat complet. În timp ce străbatem albiile cu mașina, avem impresia că înaintăm prin niște torenți fantastici de nisip. Inginerul șef al complexului hidroenergetic de la Chemoltau ne spune, însă, că în curînd vor începe ploile și că lacul se va umple. Conform proiectului, se vor putea iriga 30 000 acri de pămînt, față de 2 500 acri cît se irigă acum. Secetele îndelungate sint una din perfiidiile tropicelor, unde ciclul obișnuit al anotimpurilor se poate dereglă brusc.

În nord-estul țării, în Țara shanilor, e altă climă. Capitala, Taunggyi, se află la aproximativ 1 500 de metri altitudine. Pe acest platou înalt, presărat cu lacuri, domnește o răcoare agreabilă. Temperatura nu scade niciodată sub zero grade, condițiile sint propice livezilor, orezului și grîului.

În ciuda diversității de zone climatice, nu trebuie să uităm totuși că tropicele sint tropice. Prietenii noștri birmani ne atrag din prima clipă atenția să respectăm cîteva reguli și anume să nu facem duș rece decît înainte de răsăritul soarelui sau după asfințit; în orele cele mai toride ale zilei să nu consumăm decît ceai verde cald și să evităm băuturi de la gheață. Ni se recomandă de asemenea whisky cu apă, o băutură foarte potrivită pentru tropice, dat fiind că întretine echilibrul termic al corpului și constituie în același timp un bun mijloc de dezinfectare profilactică.

În primul moment privim aceste comandanții cu o ușurință inadmisibilă și sintem pedepsiți. După vizitarea pagodelor din Mandalay, colegul meu, Iuri Lugovskoi, face un duș rece. În aceeași seară e scuturat de friguri. Iar eu, pe cea mai mare căldură din timpul zilei beau apă de la gheață și mă apucă o durere de gît încît abia pot înghiți.

În 15 zile vizităm un mare număr de orașe, străbătînd în total 2 000 de kilometri pe calea aerului, pe pămînt și pe apă. Ne aflăm tocmai în sezonul nunților, care durează trei luni: cei interesați trebuie să se grăbească dacă nu vor să aștepte anul următor. La hotelul Inya Lake, unde sintem cazați, în fiecare duminică au loc cîteva ceremonii consecutive, așa încît putem observa de aproape festivitățile de un rar pitoresc...

Pardoseala spațioasei săli a Consiliului celebrei pagode Shwe Dagon din Rangoon e acoperită cu rogojini. Membrii Consiliului, trei bărbați și o femeie, triază darurile făcute de credincioși. Biletele de bancă sint aranjate în teancuri și legate, piesele de argint și bronz sint învelite în hîrtie verde și apoi virite în saci de pînză.

Călugării budiști n-au voie să se

Tineri călugări budiști, într-o dispoziție excelentă, probabil datorită vieții fără griji pe care o duc

ocupe de probleme pămîntești și cu atît mai puțin financiare. De aceea, pe lîngă fiecare pagodă există cîte un consiliu alcătuit din laici, care girează problemele financiare și administrative, vînzarea obiectelor de cult, a suvenirilor etc. Președintele Consiliului pagodei Shwe Dagon ne vorbește despre ritualurile budiste. Din cînd în cînd, unul din cei care triază banii îi pune în față cîte o piatră prețioasă sau o bucată de aur. Lîngă vasul din care ni se toarnă o băutură aromată de culoare verde se înalță o grămăjoară de pietre prețioase și bucatăle de aur.

Deși a fost separată de stat, biserica continuă să aibă o puternică influență. Aproape pretutindeni întîlnim pe șosele inși rași în cap; bărbații poartă veșminte portocalii, femeile roz. Călugării au la ei castroane de pămînt și pahare pentru orez, legume, pește. În fiecare dimineață trec din poartă în poartă, iar locuitorii socotesc o cinste să-și împartă hrana cu ei. Călugării n-au voie să mănince decît înainte de prînz. După această oră se plimbă, meditează și nu consumă decît apă. Pretutindeni, pe străzile orașelor, la răscruci de șosele, sint așezate, sub acoperișuri de bambus, vase mari cu apă proaspătă pentru călugării care trec pe acolo.

Printre călugări se află mulți adolescenți. Tăranii își trimit copiii la mînistire spre a învăța să scrie și să citească și a se iniția în filozofia budistă. Ceea ce nu înseamnă de fel că copiii sint consacrați irevocabil vieții monahale. Religia budistă permite oricui să fie călugăr atît timp cît dorește după care își poate relua viața laică. Călugării nu au voie să se căsătorească, dar un om căsătorit se poate călugări pentru o perioadă oarecare, în care timp renunță la relațiile conjugale.

Mulți birmani socotesc că această tradiție este foarte bună. Comandantul unei regiuni militare îmi mărturisește că, la un moment dat, simțînd dorința să locuiască un timp la mînistire și-a ales ca duhovnic un călugăr celebru și s-a retras alături de el într-o mînă-

șire din apropierea unității lui militare. În timp ce-și conduce cu virtuozitate Dodge-ul pe un drum de munte, comandantul îmi spune:

— Am cerut superiorilor mei un concediu de șapte zile, apoi am obținut consimțămîntul soției, m-am ras în cap, am îmbrăcat mantia portocalie și am plecat la mînistire. Timp de o săptămînă am meditat în liniște, desprins de preocupările obișnuite. E un mijloc de destindere foarte util...

Președintele Consiliului pagodei Shwe Dagon ne conduce spre uriașa cupolă a templului. Urcăm pe o platformă circulară; un meșteșugar se pregătește tocmai să aplice foi de aur pe suprafața cupolei. Credincioșii își exprimă în felul acesta venerația față de Buddha, implorîndu-i binecuvîntarea și protecția.

Birmania e supranumită și țara pagodelor. În fiecare oraș, în fiecare sat, de-a lungul șoselelor sau în plin cîmp se înalță pagode albe, trandafirii sau aurii. De obicei, intrarea lor e străjuită de lei sau crocodili. Străbatem, desculți, cum cere ritualul, dalele încălzite de soare și apoi intrăm în labirintul întunecos al templelor. În aceste capodopere antice, dintre care multe sint monumente inestimabile, s-a materializat geniul poporului birman. E cu neputință să nu admiri gustul rafinat și arta desăvîrșită a arhitecților și artiștilor birmani. Cele mai multe pagode se află la Pagan, vechea capitală a țării. Cîndva, pînă în secolul XIII, Pagan era un oraș opulent, împrejmuț de terenuri roditoare și de păduri bogate. Rîurile, lacurile, digurile și rețeaua de irigație fertilizau solul. Lo-

podeț, vecinătatea reptilelor mă îngrijora evident. Niște cunoscuți australieni m-au sfătuit, însă, să nu mă ating de șerpi.

— Ia mai bine în curtea dumitale o pasăre kukabara, m-a sfătuit bătrînul Hick Holmes. Să vezi cum distruge toți șerpii.

— Bine-bine, dar cum să-mi procur pasărea? — l-am întrebat incurcat.

— Foarte simplu. E deajuns să începi să sapi o groapă în grădină și ai să vezi cum o să te trezești cu o kukabara.

Într-adevăr, bătrînul avea dreptate. Cum am zvîrlit primele lopeți de pămînt, am auzit deasupra capului un ris infricosător, satanic. Luat prin surprindere, am tresărit. Apoi am ridicat privirea: pe o creangă se afla o pasăre ciudată cu capul ca un ciocan și împodobit cu un cioc respectabil.

Era o kukabara.

Pasărea îmi urmărea atent orice mișcare și de fiecare dată cînd în pămînt se ivea o vietate roșie cu cîteva zeci de picioare, o insectă cumplit de otrăvitoare, se repezea cît ai clipi, o înhăța chiar de sub picioarele mele și o înghițea pe loc.

Legile Australiei ocrotesc kukabara. De aceea pasărea se simte în siguranță în preajma oamenilor și îi răsplătește, apărîndu-i împotriva viețaiilor otrăvitoare, foarte numeroase pe acest continent. Dar, mai ales, e necruțătoare cu șerpii.

Năpustindu-se ca o săgeată asupra șarpelui kukabara îl înșfacă zdravăn de gît cu ciocul și îl trage în sus. Apoi îl zvîrle pe solul tare, pietros, după care îl atacă iar cu ciocul, îl prinde și îl ridică în văzduh pentru ca apoi să-l trîntească din nou și, așa mereu, pînă cînd primejdia reptilă își dă duhul. După care kukabara începe să se ospăteze copios.

Se spune că risul kukabarei, care m-a speriat și pe mine, viră spaîma în șerpi. În genere șerpii nu aud, dar glasul pătrunzător și de rău augur al acestei păsări îl recepționează imediat și caută să se facă nevăzuți cît mai repede cu putință. Șerpii din vecinătatea casei noastre n-au izbutit însă această performanță. Kukabara i-a urmărit cu înverșunare și nu s-a liniștit pînă cînd n-a devorat toți membrii familiei.

După aceea copiii mei se puteau juca în voie.

Sau o altă întîmplare cu o altă pasăre australiană. Dacă vreodată veți auzi într-o pădure din Australia... Dar mai bine să relatez totul de la început.

Într-o zi am auzit-o pe micuța mea Anna strigînd cu glăsciorul ei subțire: — Mamă, vrei să...

Ce-o mai fi și asta? m-am întrebat nedumerit. Glasul vine de undeva din desiș, dar fetița mea se joacă lîngă casă cu un cățeluș Dingo.

Din fericire, în preajma mea se afla înțeleptul Hick Holmes.

— E pasărea-liră, mă lămurii el. Reproduce orice sunet mai bine decît un magnetofon.

Din pădure răzbătu din nou același glas:

— Mama, vrei să...

Din clipa aceea am hotărît să discutăm între noi cît mai tare ca să dăm posibilitate păsării să ne învețe limba.

Și peste o săptămînă, talentata pasăre rostea clar o frază întregă. Prietenii australieni erau incintați; ei nu izbutiseră să învețe pe derost nici într-un an o frază atît de complicată...

T. Sobolevski

AUSTRALIA

Întîmplări
cu kukabara
și pasărea-liră...

Am stat un an în Australia; căsuța care mă adăpostea împreună cu soția și copiii se afla pe coasta unui munte. Pe lîngă casă trecea un drum întortocheat și plin de virtuozitate, construit la începutul secolului de niște englezi surghiuniți pe acele meleaguri.

În iarba deasupra de sub podețul de piatră arcuit deasupra unui riuțel ce susura în preajmă, viețuia confortabil o familie de șerpi-tigri. Primejdiile reptile își datoresc acest nume nu numai dungilor negre de pe spinarea gălbuie, ci și, sau mai ales, unei apucături ferocă. E deajuns să fie deranjate puțin ca se reped fulgerător. Mușcătura lor e mortală.

Cum copiii mei se jucau deseori pe

Fără cuvinte
Desen de V. Soldatov

Poiana cu ciuperci

Foto : V. Voitenko

SIMPLE IPOTEZE

Giganții,
rudele noastre timide?

Cine au fost titanii din legendele antice? Dar ciclopul pe care i-a vizitat Ulise? Ca să desprindă adevărul de plămăsi, oamenii de știință s-au adresat în primul rând izvoarelor scrise.

Intr-o culegere de texte încăse scrise în limba spaniolă, se vorbește despre invazia unor giganti veniți dinspre mare pe imense plute de trestie. Erau atât de înalți, spun aceste texte, încât cel mai înalt dintre indieni le ajungea până la genunchi. Din tăblițele de argilă ale Babilonului aflăm că reprezentanții acestei vechi civilizații au învățat să cunoască structura universului de la niște oameni cu o statură gigantică. De altfel, referirile la uriași nu lipsesc nici din scrierile altor popoare, greci sau indonezieni, scandinavi sau locuitorii ai celor două Americi. Până și conchistadorii au semnalat existența unui neam de giganti într-o regiune de munte, ba chiar și-au întărit spusele aducând cu ei câteva oase aparținând, afirmau ei, unor uriași uciși.

Știința nu neagă posibilitatea existenței în trecut a unei rase de oameni uriași. Mai mult, se cunosc două tipuri de ființe gigantice, azi dispărute, numite megantrop și gigantopitec. În Java, în sudul și estul Africii, în China și în India au fost descoperite elemente ale scheletului lor, dar nu se poate afirma că acești antropoizi giganti au fost ascendenți nemijlociți ai omului. Antropologii presupun că gigantopitecii au coexistat cu strămoșii omului sau poate chiar „l-au cunoscut” pe *homo sapiens*. Nu-i exclus, deci, ca legendele despre uriași să fi fost legendă doar atunci când i-au identificat pe gigantopiteci cu oamenii.

Una dintre cele mai recente descoperiri ale rămășițelor acestor ființe gigantice a fost făcută de oameni de știință din India. Ea a fost făcută acum doi ani în statul Punjab, unde săpăturile arheologice au dat la iveală oasele unei făpturi până atunci necunoscute. Se crede că lungimea scheletului ei ar fi fost de aproape patru metri, iar lățimea toracelui de peste un metru. Făptura a trăit acum un milion de ani.

Dar ce ne face să credem că în zilele noastre giganti au dispărut cu desăvârșire? Ar fi oare imposibilă existența lor în cine știe ce colț necercetat al planetei? Dacă ne gândim că asemenea colțuri sînt azi extrem de puține, am putea răspunde: „da, existența lor e imposibilă”. Pe de altă parte, însă, până și în ultimele decenii au fost descoperite specii de animale înainte vreme necunoscute. Nici una din aceste afirmații nu poate constitui astfel un argument științific.

Cițiva etnografi care la sfîrșitul secolului trecut au vizitat peninsula Malacca au comunicat că în zona geografică respectivă se vorbește insistent despre existența în inima junglei a unui trib de uriași. În zilele noastre, indienii din Canada și California (S.U.A.) susțin că în regiunile greu accesibile viețuiesc uriași care, în ciuda staturii lor de 2,5 metri și a forței lor fizice, sînt foarte timizi și evită orice întîlnire cu omul. Zvonuri despre aceste „rude timide” ale speciei umane au circulat

și în Columbia britanică. O singură mărturie, și cea mai recentă, aparține unui om de știință. E vorba de cercetătorul brazilian Orlando Vilas, care a întîlnit în junglele Guyanei „oameni” neobișnuit de înalți (de aproximativ 2,5 metri). Încercînd să se apropie de ei, cercetătorul a fost primit cu o ploaie de pietre, care l-a făcut să se retragă. De data aceasta „rudele timide” nu și-au îndreptățit porecla. Rămîne de stabilit, însă, dacă e vorba, într-adevăr, de rude...

V. Olhanov

CELEBRITAȚI
PE FIRMAMENTMarile slăbiciuni
și micile planete

Cînd astronomul sovietic Grigori Neumin a descoperit un nou asteroid, un confrate suedez, Storer, l-a ajutat să-i calculeze orbita. În semn de recunoștință, G. Neumin a „dăruit” mica planetă colegului său scandinav, botezînd-o „Storeria”. Numele figurează în catalogul asteroizilor în dreptul cifrei 1386. De altfel, omul de știință sovietic s-a dovedit la fel de darnic și cu alți colegi. Astfel, colaborarea și prietenia cu astronomul american Harlow Shapley s-a soldat, între altele, cu apariția pe firmament a asteroidului „Shapleea”.

G. Neumin n-a fost, însă, numai un pasionat astronom, ci și un îndrăgostit de muzică și literatură. Deși una din manifestările acestei dragoste a fost tot... astronomică: alți asteroizi descoperiți de el au primit numele „Rollandia”, în cinstea lui Romain Rolland, „Solvoig”, care mărturisea admirația pentru Ibsen și Grieg etc.

Exemplul lui Neumin a fost urmat de V. Albițki care, în cinstea compozitorului lui preferat Mozart, a botezat planeta nr. 1034 „Mozartia”, și de o seamă de alți cercetători din zilele noastre, care au renunțat la tradiția, inaugurată de G. Piazzi în secolul trecut, de a da asteroizilor nume inspirate din mitologie. Astăzi, astronomii preferă să-și boteze asteroizii cu numele unor personalități. Așa s-a născut asteroidul „Gaussia”, numit astfel de S. Beleavski în memoria strălucitului matematician K. Gauss; o serie de alte planete mici descoperite de același om de știință care poartă numele astronomului și fizicianului Dominique Arago, al matematicianului Joseph Lagrange sau ale exploratorilor F. Nansen și R. Amundsen. După cum asteroidul Raragu a dus în Cosmos faima unei insule exotice în care Pierre Loti a situat acțiunea unuia din romanele lui.

MICA ENCICLOPEDI

Oameni
cu sînge palid

Anomalia numită *microcitomie* a fost descoperită acum două decenii. De cele mai multe ori purtătorii acestei anomalii ignoră că sîngele lor are o compoziție neobișnuită, întrucît maladia nu le produce tulburări. O statistică recentă arată că în Italia, de exemplu, din 53 de milioane de locuitori, 2 milioane suferă de microcitomie, o bună parte din ei fără să știe.

Anomalia îi amenință, însă, pe urmași, în cazul în care amîndoi părinții sînt atinși de această boală. Pînă în momentul de față se cunoaște un singur mijloc de a salva viața acestor copii, și anume transfuziile de sînge, la fiecare două săptămîni, în cursul întregii vieți. Anomalia fiind descoperită, așa cum am văzut, de puțină vreme, copiii cărora le-a fost aplicată metoda și au supraviețuit au ajuns azi la douăzeci de ani și se simt satisfăcători. Manifestările acestei maladii sînt, însă, cunoscute de mult, sub denumirea de „anemie mediteraneană”. Pentru prima oară a fost studiată în 1925, la Detroit, de către doctorul Cooley pe copiii emigranților italieni și greci, mediul mediteranean fiind socotit un factor favorizant. După aproape douăzeci de ani, soții Silvestroni au descoperit anomalia sanguină care produce la urmași „anemie mediteraneană”. Studiind posibilitatea detectării timpurii a cancerului, ei au observat că sîngele unor oameni sănătoși conține globule roșii care sînt mai mici decît cele normale (de unde și denumirea de microcitomie), sînt mai sărace în hemoglobină, mai palide și au o formă neregulată. Cercetătorii au străbătut toată Italia pentru a încerca să dezlege misterul „oamenilor cu sînge palid” și au ajuns la concluzia că părinții tuturor copiilor care mureau de „anemie mediteraneană” sufereau de microcitomie și că din 10 urmași ai acestor părinți, doi pot fi perfect sănătoși, cinci moștenească anomalia sanguină, dar fără urmări grave, iar trei mor (sau pot fi menținuți în viață cu transfuzii repetate). Dacă, însă, numai unul din părinți e suferînd, copiii riscă să moștenească anomalia.

Cauza anomaliei rămîne deocamdată necunoscută, ca și predilecția ei pentru zona mediteraneană.

Urmărind aria ei de răspîndire în regiunea mediteraneană se poate bănui că purtătorii ei au fost vechii pelasgi, care au ajuns pe țărmurile Italiei înaintea grecilor, au colonizat Grecia și Ciprul și au populat litoralul de apus al Asiei Mici. Se prea poate că această maladie i-a și exterminat pe pelasgii din regiunea Mării Mediterane.

O. Berestov

CU FORȚE UNITE

Împotriva țîntarilor

Țîntarii, muștele și alte insecte nu sînt numai agasante, ci și periculoase în regiunile în care trăiesc în număr mare (se știe că ele propagă boli ca malaria, frigurile galbene, poliomielita etc.). În țările calde le cad victimă sute de mii de oameni. De aceea, una din misiunile Organizației Mondiale a Sănătății este de a extermina insectele dăunătoare. Sub auspiciile acestei organizații au fost experimentate două metode de combatere a țîntarilor.

Experiențele au fost făcute în insulele Tokelau, în centrul Oceanului Pacific. Insulele Tokelau, în număr de trei, sîntuate la o distanță apreciabilă una de alta, au o floră și faună destul de sărace, în schimb sînt populate de un mare număr de insecte. Pe una din insule au fost încercate insecticidele tradiționale, servite, însă, țîntarilor într-o formă neobișnuită. Ele au fost introduse în brichete de ciment, care degajă substanțe otrăvitoare pe măsură ce se erodează. De la confecționarea primelor brichete au trecut cinci ani, dar ele continuă să emane substanțe insecticide. Pe o altă insulă, în lupta împotriva insectelor au fost lansate microscopice ciuperci parazite care distrug larvele. În sfîrșit, a treia insulă e socotită „martoră”. Dacă rezultatele experiențelor vor fi satisfăcătoare, insectele nu vor mai fi o problemă.

D. Kolosov

CEI CE NU CUVÎNTĂ

Grijile

unui nou-născut

Au trecut patru sute cincizeci și cinci de zile și puiul de girafă a venit pe lume. O lume rece și înfricoșătoare, în care totul îi este străin și nimeni nu-i dă nici un ajutor. Nici măcar mama. Trebuie să se descurce singur. Legile nescrise ale savanei se cer respectate chiar dacă ți-i dat să vezi lumina zilei într-o grădină zoologică.

Puiul de girafă le respectă și dă să se ridice în picioare. O treabă foarte grea pentru un nou-născut. Picioarele îi se frîng din genunchi și puiul cade grămadă, aflînd cu acest prilej că pămîntul e cam tare pentru botul lui. Un scurt răgaz pentru a-și trage suflul, apoi o nouă încercare, și încă una. Victorie! Puiul se clatină pe picioarele încă nesigure, dar poate privi de sus pe cei din jur.

Are numai 67 de kilograme, dar nu va trece anul și va ajunge la 300 de kilograme și la o înălțime de 2 metri. Deocamdată, însă, trebuie să mediteze la cîte mai are de făcut. Și mai are de făcut primul pas, care e întotdeauna cel mai greu!

Ciine rău

Anna Karenina văzută cu ochii de astăzi

(Urmare din pag. 5-a)

de mai sus, Karenin apare însă ca un om cu fața schimonosită și sufletul rănit. E rău și răzbunător, în stare să chinuie pe alții, dar e profund uman în zbulciul său și capabil, pentru o clipă, să se ridice la înălțimea adevăratei mărinimii. În acest film Karenin cade înfrânt și înțelegem cum caută să-și înecă disperarea eșuind în misticism. Este om. Cu ciudățeniile, cu suferințele, cu zbulciul său. Și aici este iarăși noul adus de realizatori, este înțelegerea mai largă, cuprinzătoare, cu alte cuvinte contemporană.

O echipă de actori excelenți asigură citirea contemporană a ecranizării romanului. Nu intră în cele ce mi-am propus să fac aci analiza fiecăruia în parte. Cred însă că în interpretarea nuanțată a prințului Oblonski, excelentul Iuri Iakovlev reușește să contureze figura copilăroasă, ușurată, fermecătoare, dar, totodată, teribil de periculoasă. Interpretarea personajului parcă te îndeamnă la atenție mărită, parcă-ți spune că asemenea oameni se mai află între noi. Remarcabilă este interpretarea prințesei Dolly de către Ia Savvina. Într-adevăr, ai impresia că în fața ta se află mai degrabă o țărăncă, o femeie purtătoare a unui greu destin, o mamă care acceptă povara nefericirii personale de dragul copiilor. Și spectatorul, privind-o, se duce cu gândul la destinul mamei de când e lumea. O îndrăgește pe Dolly în bucuria, în îndurarea, în larghețea inițial ei iubitoare.

Un sentiment de nemulțumire lasă Vronski în interpretarea lui Lanovoi. Nu înțelegi de ce-l iubește Anna. Nu i se văd calitățile, nu i se simte pasiunea înflăcărată. Și tocmai de aceea n-ai cum înțelege că, în ciuda farmecului pe care se presupune că îl degajă, în esență, pe undeva, nu se află departe de Karenin pe plan etic. De asemenea, nu satisface Levin în interpretarea lui Goldaev. Poate și din motivul că prezența lui, dragostea împlinită cu Kitty, servese numai drept contrapondere la tragedia Annei.

A. Zarhi a vrut să amintească încă o dată că „omului i-a fost dată măreția, luminoasa fericire a dragostei, cu toate că uneori este foarte complicat s-o păstrezi”. Și dacă în neputința de a o păstra se nasc tragedii, trebuie să ne punem întrebarea tolstoiană: cine e de vină? Și, la fel ca înțeleptul de la Iasnaia Poliana, e necesar să nu căutăm răspunsuri ușoare la întrebări grele. Filmul lui Zarhi nici nu caută răspunsuri facile. Iată de ce are dreptate Samuel Lachize, care scria recent în presa franceză: „Anna Karenina” este altceva decît un studiu al moravurilor societății din Rusia imperială, este un strigăt sfîșietor, e puterea disperată a dreptului la dragoste care înfruntă puterea nelimitată a prejudecăților imbecile. Niciodată un film inspirat din opera lui Tolstoi nu a arătat cu atîta putere actualitatea marelui scriitor.

Așa este. Dar nu numai atît. Filmul lui A. Zarhi cheamă la înțelegerea general-umanului într-o reprezentare istoricește determinată.

E ANOTIMPUL DE AUR AL MARILOR VACANȚE !

ÎNAINTE DE A PLECA LA MARE SAU LA MUNTE, COMPLETAȚI-VĂ GARDEROBA CU ARTICOLE DE PLAJĂ.

ROCHII DIN ȚESĂTURI UNI SAU IMPRIMATE, PANTALONI, COMPLEURI PENTRU PLAJĂ, COSTUME DE BAIE, BLUZE, FUSTE, VĂ PUTEȚI PROCURA CU REDUCERI DE PREȚURI PÎNĂ LA 30%. PUTEȚI REALIZA IMPORTANTE ECONOMII, CUMPĂRÎND ÎN PERIOADA 8 IULIE—31 AUGUST ARTICOLE DE VARĂ CU MARI REDUCERI DE PREȚURI.

CEREȚI
INCĂLȚĂMINTEA
ȘI ARTICOLELE
DE MAROCHINĂRIE

DUMBRAVA

produse
de întreprinderea

13 DECEMBRIE-SIBIU

Fabrica de articole din tablă CODLEA

Str. Armata Roșie 147, telefon 146

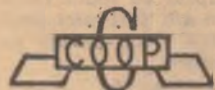
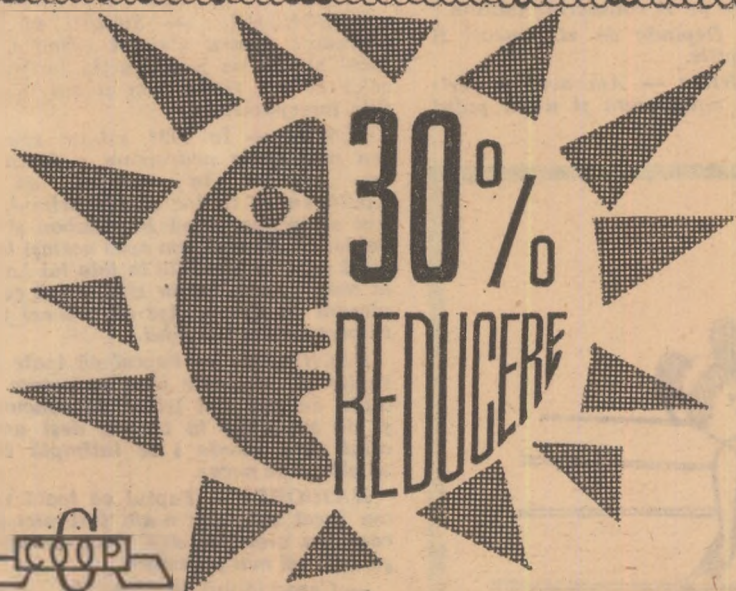
Produce :

- Canistre din tablă pentru benzină
- Uși de cabine
- Filtre pentru tractoare și autocamioane „Carpați”
- Rame pentru aparate de măsurat
- Butoaie de tablă de 200 litri, T.D.A.

NUMAI PÎNĂ LA 31 AUGUST !

**TIRGUL
DE VARĂ**

MAGAZINELE
COOPERĂȚIEI
DE CONSUM

- AVANTAJE MARI •
- MĂRFURI DE SEZON •
- PREȚURI REDUSE •

Concediul și „revoluțiile” din familie

Cînd vine perioada de concediu, în unele familii se petrece următoarea scenă: părinții hotărăsc să mergă la mare, dar copiii declară că preferă muntele; dacă părinții optează pentru munte, în ultima clipă copiii manifestă subite preferințe pentru lacuri sau chiar pentru arșița orașului. Atitudine care provoacă adesea la părinți o reacție tradusă în comentarii pesimiste: sigur, nu vor să fim împreună, sînt gata să se sufoce aici numai să nu plece cu noi... Mama intră în panică și declară solemn că în ruptul capului nu-și lasă fata nesupravegheată, tatăl face o mică criză depresivă și își generalizează predica, extinzînd-o asupra temei decadenței copiilor care azi nu se

Lăsați-i să se distreze în cercul lor. E mult mai plăcut pentru ei

mai simt legați de familie, asupra conflictului dintre generații... În casă se instăpînește o atmosferă de înmormîntare, „părțile” se spionează cu priviri sumbre, fiecare așteaptă ca celălalt să declare; m-am gîndit bine și am ajuns la concluzia că ai dreptate; dar asemenea declarații întîrzie, copiii se simt oprimați de părinți și lezați în dorința lor de autonomie, părinții se simt excluși din cercul sentimental al odraslelor „revoltate” și lezați în autoritatea lor etc., etc.

Cum stau lucrurile în realitate? Copiii au ajuns la o vîrstă cînd este foarte normal să nu mai dorească să fie un simplu apendice al părinților, să accepte programul acestora, ci să-și facă un program de vacanță al lor, cu colegi și prieteni a căror companie este cît se poate de firesc să o prefere. Mama care se alarmează că fata va fi nesupravegheată, de cele mai multe ori exagerază și probabil că îi atribuie dorințe de evadare și de distracții „periculoase” pe care aceasta nu le are: ofensată de bănuielile neîntemeiate, fata se supără și „conflictul dintre generații” izbucnește. Nu are întotdeauna dreptate nici tatăl care își învinuiește fiul de insensibilitate față de familie, fiindcă a-ți petrece vacanța cu colegi și prieteni nu înseamnă în mod fatal ruperea firului care îi leagă pe părinți de copii. Înseamnă doar că aceștia vor să facă o pauză de autonomie, să fie numai în lumea lor, să continue un raport de intimitate cu grupul lor. Nu trebuie să vedem în asta semne de „trădare” sau de lipsă de respect. Ba mai mult, să nu uităm că astfel de efecte pot fi provocate chiar de noi, de predicile și reproșurile noastre exasperante.

De aceea facem o recomandare: dacă sîntem puși în asemenea situații, să nu decidem că în familia noastră a izbucnit o „revoluție” și să luăm măsuri împotriva „insurgenților”, ci să încercăm să înțelegem calm, obiectiv și logic motivele care îi fac pe copii să prefere să-și petreacă vacanța cu prietenii lor și să vedem dacă uneori nu sîntem chiar noi cei ce pregătăm terenul pentru „revoluție” sau măcar pentru o atitudine intolerantă.

Dacă facem, însă, acest examen și autoexamen, trebuie să ne punem de acord asupra opiniei pe care o vom exprima.

Altminteri, se poate întîmpla ca mama să considere că fata e destul de mare ca să-și poată petrece vacanța singură, iar tata să fie de părere contrarie; sau invers, tata să fie cel care îi arată încredere, iar mama să joace rolul de „reacționară”. Numai de pe o poziție comună putem porni la „atac”, dacă vrem să avem sorti de izbîndă. Și, bineînțeles, dacă e cazul.

I. Osipenko

SPORT

Vara reginei

Vara 1968 este o dată istorică în atletism, „regina sportului”. În Finlanda, pe un stadion din această țară eminemamente atletică, sovieticul Janis Lusia a aruncat sulița la 91,98 m, depășind cu 26 centimetri vechiul record al lumii stabilit în 1964 de norvegianul Terje Pedersen.

Foarte curînd a urmat o replică americană: la Sacramento (statul California), în campionatul S.U.A., contînd și pentru selecționarea în echipa olimpică, trei atleți negri — Charlie Greene, Jim Hines și Ray Smith — au trecut oficial bariera considerată pînă atunci inexpugnabilă a celor 10 secunde pe suta de metri plați, stabilind un nou record cu timpul de 9 secunde și 9 zecimi.

Cine sînt eroii acestei veri fierbinți? Blondul Janis Lusia, născut la Elgava, Letonia, la 19 mai 1939, are 1,78 m înălțime și cîntărește 82 de kilograme. Este un atlet foarte bine proporționat, cu o musculatură dorsală puternică. A cîștigat două campionate europene (1962 și 1966), iar la Olimpiada de la Tokio din 1964 a ocupat locul al treilea, cu o aruncare de 80,57 m: în condițiile climei japoneze nu a putut atinge forma sa cea mai bună, ca, de altminteri, și alți sportivi prestigioși, ca polonezul Jan Sidlo, norvegianul Terje Pedersen (deținătorul recordului mondial), italianul Carlo Lievore. Lusia a fost precedat de finlandezul Nevala (82,66 m) și de ungarul Kulesar (82,32), cu rezultate relativ modeste, cum se vede. Astăzi, sulițașul sovietic depășește ușor 90 de metri, menținîndu-se constant în jurul acestei cifre. De aceea, specialiștii îl consideră unanim favoritul probei la apropiata Olimpiadă din Mexic. Ca și pe compatriotul lui, aruncătorul de ciocan Romuald Klim, care și-a stabilit limita minimă la 72 de metri.

Și acum, citeva cuvinte despre săgețile umane care au „zburat” pe distanța de 100 de metri în mai puțin de zece secunde. Dar înainte de a-i prezenta pe cei trei eroi ai sprintului, să reconstituim pe scurt drumul care a dus la excepționalul lor record

Încă la Olimpiada de la Tokio ne-grul Bob Haynes, un gigant din Florida, a cîștigat prima semifinală cu timpul de 9'9 zecimi. Dar rezultatul n-a fost omologat din cauza vîntului favorabil: 5,28 metri pe secundă. Același Haynes, care azi e rugbist profesionist, a triumfat și în finală (cu 10"), înaintea cubanezului Figuerola și a canadianului Jérôme. A fost o cursă de toată frumusețea. Dar amintirea ei a fost întunecată de spectacolul de sprint de la campionatul Statelor Unite desfășurat pe College Stadium. Cursa-fulgur a fost cîștigată de Charlie Greene, din Arkansas, urmat de Hines, Miller, Bambuck, Smith, Pender, Gaines și Questad. Cu un vînt favorabil de 3 metri pe secundă, primii șase au obținut

10", iar ultimii doi doar cu ceva mai mult. Bineînțeles, toți au sosit aproape umăr la umăr. Niciodată, pe nici un stadion din lume nu s-a mai văzut ceva asemănător. Unicul alb din grup este Questad, ultimul sosit.

Dar să revenim la invingătorii de la Sacramento.

Charlie Greene are 23 de ani, 1,72 m și 70 de kilograme. La start țîșnește ca o panteră și are un finis furtunos. Jim Hines, tot din Arkansas, are 22 de ani, 1,80 m și 78 de kilograme. Forța lui, la fel de impresionantă ca a lui Bob Haynes, i-a atras numeroase oferte din partea cluburilor profesionale de rugbi. Dar marele Bobby Morrow, campionul olimpic de la Melbourne (1956), l-a sfătuit să încerce să cîștige o medalie de aur ca amator la Mexico-City, înainte de a trece la profesionism. Ceea ce pentru Hines, care aleargă de cinci ani, are personalitate și ambiție, e foarte posibil. Ronnie Ray Smith, student californian de 20 de ani, este un sprinter de forță, cu un fuleu realmente impresionant. Specialiștii susțin că dacă e într-o zi bună, îi poate bate pe toți.

Dacă îi mai adăugăm la aceștia pe Roger Bambuck, Miller, Tommie Smith, Oliver Ford, Pender, John Carlos Clayton, Gaines, Willie Turner, e clar că pe pista de la Mexico City, „îngerii negri ai sprintului” n-au rivali.

VI. Alexandrov

INTERVIU

Cinci mari maestri văzuți de aproape

Turneul candidaților, care îl va desemna pe cel ce va încruși spada cu Tigran Petrosian — în luptă au rămas acum Boris Spasski și Viktor Korcinoi — a adus șahul în mare actualitate. În această conjunctură șahistă, sperăm că cititorii noștri vor fi interesați să cunoască opiniile despre „sportul inteligenței” și alte probleme exprimate de cinci mari maestri, intervievați de arbitrul internațional Iuri Zarubin. Cei cinci conlocutori ai lui Zarubin au fost Mihail Tal (U.R.S.S., 30 de ani, ex-campion mondial, redactor la revista „Șah”), Florin Gheorghiu (România, 23 de ani, cel mai tînr mare maestru din lume, absolvent al Universității București), Max Euwe (Olanda, 66 de ani, ex-campion mondial, doctor în matematică, profesor universitar), Ludwig Pachman (Cehoslovacia, 43 de ani, șeful secției externe a revistei „Sport”), Miguel Najdorf (Argentina, 57 ani, funcționar la o companie de asigurare).

— Cum au privit părinții pasiunea dv. pentru șah?

TAL: — Din citeva rele au considerat-o răul cel mai mic.

GHEORGHIU: — O apreciau.

EUWE: — În copilăria mea șahul era privit ca un simpatice joc de familie. Așa a fost și în familia noastră.

PACHMAN: — Ca pe un timp pierdut.

NAJDORF: — A trecut atîta vreme încît am avut timp să uit.

— Cîte ore pe zi consacrați șahului?

TAL: — Depinde de zi. Uneori îi consacru nopțile.

GHEORGHIU: — Am avut o perioadă foarte aglomerată și n-am putut

să mă ocup de șah mai mult de trei-patru ore pe zi.

EUWE: — Tot timpul cît nu sînt ocupat cu treburi universitare.

PACHMAN: — Un amator de șah ar spune: „Prea puțin!”, dar soția mea se plînge: „Prea mult!”

NAJDORF: — 24 de ore, exceptînd timpul pe care-l petrec la serviciu, dormind sau odihnindu-mă. Zilele mele favorite sînt cele cînd izbutesc să mă consacru în întregime șahului.

— Ce părere are soția dv. despre șah?

TAL: — Bună.

GHEORGHIU: — Mă iubește, aceea îi place tot ce fac.

EUWE: — Ne iubește la fel, pe mine și șahul.

PACHMAN: — Vrea să joc mai bine, NAJDORF: — E răbdătoare.

— Ce vă mai place în afară de șah?

TAL: — Uneori fotbalul, alteori cărțile, muzica.

GHEORGHIU: — Artă.

EUWE: — Șahul și matematica.

PACHMAN: — Automobilul.

NAJDORF: — Mă tem că nu-i publicabil.

— Care considerați că e cea mai mare nedreptate din istoria șahului?

TAL: — Cînd cîștigi, sau pierzi, la un bun prieten.

— Da, nici la turneele de șah nu mai e ca înainte...

GHEORGHIU: — Șahiștii nu sînt antrenați pentru zboruri cosmice. Or, jocul nostru va fi distracția favorită a celor ce vor zbura luni și ani în spațiile interplanetare.

EUWE: — În 1928, mi-am spus că cea mai mare nedreptate e faptul că am pierdut în turneul de la Kissingen și, în loc să ies primul, am fost al treilea, după Bogoljubov și Capablanca. În 1936, am spus același lucru după partida pierdută în fața lui Lasker la Nottingham, iar în 1953, după ce am pierdut la Kotov. Așa că privesc totul în perspectiva timpului.

PACHMAN: — Faptul că toate furtunile și dramele care se petrec pe tabla de șah sînt trăite de concurenți și de suporteri în tăcere, deși uneori celui care pierde i se întîmplă chiar să plîngă de necaz.

NAJDORF: — Faptul că toată viața am jucat șah, dar n-am fost niciodată campion mondial, deși i-am învins pe șahiștii cei mai puternici.

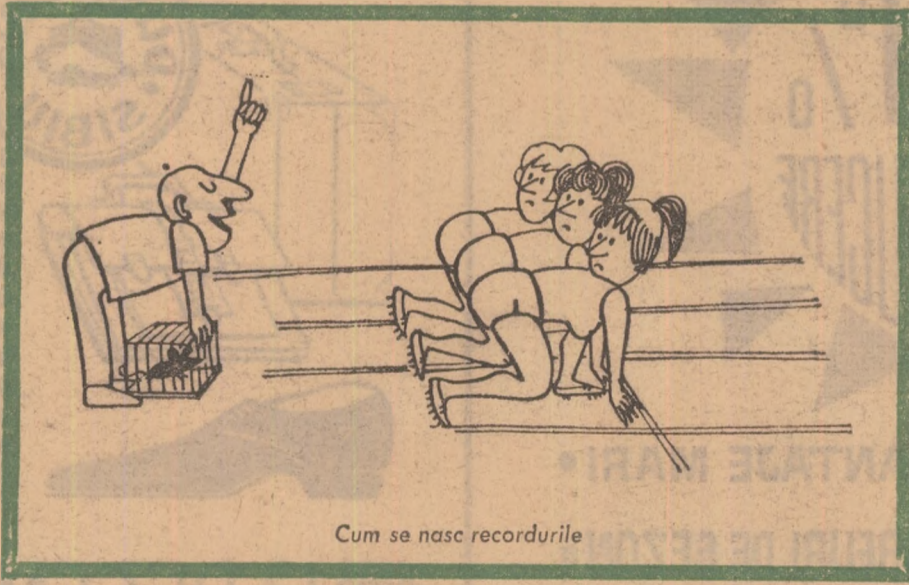
— Care-i idolul dv. în șah?

TAL: — N-am unul singur: Lasker, Botvinnik, Alîohin.

GHEORGHIU: — Keres.

EUWE, PACHMAN: — Lasker, Botvinnik.

NAJDORF: — Capablanca.

Cum se nasc recordurile